

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Anna Vašková

Historie školství na Vizovicku do roku 1945

(se zaměřením na obce Bratřejov, Ublo a město Vizovice)

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Ve Vizovicích dne 1. dubna 2012

.....
Anna Vašková

Chtěla bych zde poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Pavlu Krákorovi za odborný přístup, trpělivost, ochotu a věcné připomínky.

Obsah

Úvod	5
1. Vizovice	7
1.1. Geografická poloha	7
1.2. Historie obce	7
1.3. Počátky školství ve Vizovicích	10
1.4. Farní škola ve Vizovicích	11
1.5. Obecná škola ve Vizovicích do roku 1891	12
1.6. Obecná a měšťanská škola ve Vizovicích v letech 1891–1945	13
1.7. Zemská ovocnářská škola ve Vizovicích 1912–1944	16
2. Bratřejov	18
2.1. Geografická poloha	18
2.2. Historie obce	18
2.2.1. Odkazy valašské kultury v obci Bratřejov v 18. a 19. století	19
2.3. Vznik bratřejovské školy a fungování školy do roku 1885	21
2.4. Bratřejovská škola od roku 1885 do roku 1945	22
3. Ublo	29
3.1. Geografická poloha	29
3.2. Historie obce	29
3.3. Vznik ubelské školy	30
3.4. Historie školství v Uble od roku 1886–1945	31
3.5. Ubelská škola od roku 1945 do roku 1975	36
3.6. Zánik základní školy v Uble	39
Závěr	41
Literatura:	43
Seznam příloh	45
Příloha č. 1 - obrazová příloha	45

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem zvolila především díky mému dlouhodobému zájmu o dějiny Valašska a zvláště mého rodného regionu – Vizovicka. Již delší dobu se aktivně a s velkou zálibou zajímám o jeho geografické, přírodní i kulturní specifika.

Rozhodujícím impulzem, díky kterému mě přímo oslovilo téma školství, bylo přečtení knihy *Školy v Jasenné*. Četba této historické publikace podnítila můj zájem o historii školství na Vizovicku a zároveň mě výborným způsobem uvedla do širších souvislostí této problematiky. Publikace mapuje převážně dějiny školství v obci Jasenná. Já jsem se proto ve své práci chtěla zaměřit na historii škol v sousedních obcích Bratřejov, Ublo a ve městě Vizovice.

Vizovice jsou městem se zajímavou, ale také pohnutou historií. Od 13. století existoval na území dnešního města významný cisterciácký klášter. A právě díky jeho existenci Vizovice začaly postupem času nabývat na důležitosti a záhy se staly důležitým obchodním, řemeslným, kulturním i vzdělávacím centrem obcí z širokého okolí. Bylo tedy pro mne lákavou výzvou, „ponořit“ se do studia zajímavého a dlouhé historie města. Bratřejov a Ublo jsem si za předmět bádání vybrala naopak pro jejich určitou izolovanost a z toho vyplývající specifickou a rázovitost.

Mikroregion Vizovicko se dle historických pramenů bezesporu řadil k důležitým východomoravským oblastem. Historie škol je samozřejmě nejdelší ve městě Vizovice. Avšak i v menší obci Jasenná fungovaly už od 18. století dokonce dvě konkurenční školy. Proto v té době velmi vzácnou evangelickou školu proto v Jasenné navštěvovaly děti z velmi širokého okolí.

Námět historie školství je mi bez pochyb blízký nejen díky mému pedagogicky zaměřenému studijnímu oboru, ale také díky kurzům českých dějin, které jednoznačně patřily k mým nejoblíbenějším předmětům na vysoké škole.

Ve své práci se zaměřuji na historii školství od jejich počátků až přibližně do roku 1945. Výjimku jsem učinila pouze v obci Ublo, kde se historií zdejší školy zabývám do roku 1975, ve kterém byla škola na rozdíl od sousedního Bratřejova a Vizovic zrušena. V rámci bádání jsem si uvědomila, že stav a vývoj školství ovlivnily nemalou mírou také přírodní, kulturní a především náboženské poměry na Vizovicku. Považuji tedy za velmi důležité a podstatné zasazovat celý kontext dějin místního školství do těchto širších historických souvislostí.

Při zpracování tématu jsem vycházela z historických pramenů, školních a obecních kronik, organizačních spisů a rovněž z historické či odborné literatury, studií a sborníků.

1. Vizovice

1.1. Geografická poloha

Město Vizovice se nachází ve Zlínském kraji a rozprostírá se na východ od města Zlína, severozápadně od města Valašské Klobouky a jihozápadně od města Vsetína. Leží asi 25 km od slovenské hranice.

1.2. Historie obce

Přestože první písemnou zmínku o Vizovicích máme až ze 13. století, historie města se dle archeologických poznatků formovala už mnohem dříve. V místech, kde dnes Vizovice leží, bylo patrně slovanské dřevěné hradiště a okolo 11. století zde vznikla i trhová dědina.¹

První písemná zpráva o městě je z roku 1261². Zapsána byla v zakládací listině cisterciáckého kláštera Smilheim, který byl pojmenován po královském kastelánu hradu Brumov, majiteli panství brumovského a světlovského, panu Smilu ze Střílek. Smil a jeho žena Bohuvlasta neměli žádné potomky, tudíž ani zákonité dědice. Byli však velmi zbožní, a proto chtěli jakýmsi dobrodiním odsloužit Bohu svoji bezdětnost a zároveň svůj majetek svěřit do dobrých rukou. Školní kronika z roku 1874 nám podrobně líčí legendu, která se vázala ke vzniku kláštera: *„Smil jsa jednou v trudné zamyšlení nad svým bezdětným manželstvím pohřížen, přijel koňmo na místo, kde později nadjmenované opatství vystavěti nechal. Zde spatřil růži přepodivnou a překrásnou, kterou utrhl a opatrně uschoval, by ji své choti přinéstí mohl. Po navrácení se domů nenalezl růži na místě uschovaném, nýbrž opět na onom kři přirostlou, kdež ji byl dřív utrhl. Toto mělo býti jemu a choti jeho pokynutím nebeským, by na onom místě dům Boží vystavěti nechal a jej „Růží Marie“ pojmenoval.“*³ Smil tedy požádal krále Přemysla Otakara II. o souhlas se založením kláštera ve Vizovicích, do kterého mělo přijít hospodařit 12 cisterciáckých mnichů z Velehradu. Tento klášter stál na místě dnešního zámku.

---

¹ MÁČEL, Emil. *Stručné dějiny města Vizovic a boje jeho občanů za svobodu*. Vizovice: Okresní výbor českého svazu bojovníků za svobodu, 1992, s. 9.

² V roce 2011 Vizovice oslavily 750. výročí svého založení

³ SOKA Zlín, NŠk Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 3.

Založením kláštera se Vizovice staly významným hospodářským a kulturním centrem. To však v té době přinášelo i problémy: klášterní bohatství přitahovalo loupežné rytíře a šlechtu. Vizovice proto byly v minulosti často pleněny. Například roku 1314 vydrancoval klášter i město Matouš Trenčanský. Na konci 14. století vpadli do Vizovic poprvé Uhři a zanedlouho poté se na městě negativně podepsaly rovněž husitské války. Roku 1466 povýšil král Jiří z Poděbrad Vizovice na městečko s právem trhu, ale už roku 1467 je i s klášteřem dal pod ochranu Janovi z Cimburka. Od tohoto okamžiku mohly Vizovice přecházet do vlastnictví soukromých osob, což nebylo pro město ani klášter příliš ku prospěchu. Roku 1570 byl postaven obnovený klášter „Nový Smilheim“ a Vizovice byly rozhodnutím císaře Maxmiliána II. povýšeny na město. Díky tomu mohly pořádat dva jarmarky v roce a začaly se zde zakládat cechy.⁴

Od 16. století se začíná ve Vizovicích formovat nový druh civilizace. Na východní Moravu totiž v té době začíná z východu pronikat nový národ – Valaši. První zmínka o tomto původně rumunském lidu, který hledal svůj nový domov v Západních Karpatech, a proto se začal usazovat na dnešní Zakarpatské Ukrajině, Slovensku, jihovýchodním Polsku a východní Moravě, je v souvislosti s Vizovicemi už z roku 1523. Valaši se brzy smísili s původním obyvatelstvem, které z velké části převzalo jejich kulturu, řeč, způsob odívání a zejména pro ně charakteristický druh hospodaření - salašnictví.

17. století jsou Vizovice i celé Valašsko opět sužovány boji a drancováním. Nejprve zde pronikají Švédové, o pár let později Turci, Tataři a následně Kuruci⁵, kteří se na historii Valašska podepsali obzvláště krvavě. Z těchto důvodů byl na obranu Vizovicka zřízen roku 1648 ochranný Portášský sbor, který plnil funkci strážců hor při uherské hranici. Portáši⁶ měli varovat obyvatelstvo před hrozícím nebezpečím z Uher nebo chytat v horách zbojníky a pašeráky. Významný byl portášský sbor z nedaleké obce Jasenná, který byl zřízen při Mikulášťíkově jasenském fojtství roku 1740.

Roku 1749 postavil architekt F. A. Grimm vizovický zámek. Zámek byl postaven na místě již v té době zaniklého cisterciáckého kláštera a to nejprve v renesančním stylu. Po té byl přestaven do podoby barokní s výrazně klasicistními rysy. V zámku se zachovala většina

---

⁴ MÁČEL, Emil. *Stručné dějiny města Vizovic a boje jeho občanů za svobodu*. Vizovice: Okresní výbor českého svazu bojovníků za svobodu, 1992, s. 48.

⁵ Protihabsburská vojska vzbouřeného uherského šlechtice Františka Rákócziho, která pronikla až na východní Moravu.

⁶ Hajduci, četníci.

interiérového vybavení, drahého dobového nábytku ve stylu baroka, rokoka a biedermeieru, orientálních dekorací a porcelánových jídelních souprav. Známa je hlavně rozsáhlá a velmi hodnotná sbírka obrazů. Nejvýznamnější jsou bezesporu díla nizozemských malířů. V roce 1795 byl postaven nový katolický kostel zasvěcený sv. Vavřinci.⁷

Krátce na to v roce 1781, kdy bylo zrušeno nevolnictví, nechala Marie Antonie, choť hraběte z Blümegen, zbudovat ve Vizovicích klášter Milosrdných bratří⁸, jejichž povoláním bylo starat se o nemocné. Ačkoli Josef II. nebyl klášterům nakloněn, hraběnce vyhověl. Tak vznikla ve Vizovicích veřejná nemocnice s lékárnou, která jakožto léčebna dlouhodobě nemocných funguje dodnes. V roce 1875 byl ve městě rovněž postaven klášter Milosrdných sester sv. Kříže. Při klášteře byl vybudován sirotčinec pro opuštěné děti. V letech 1922–1951 byl tento sirotčinec přejmenován na Okresní útulnu a dnes je z něho Dětský domov.

Roku 1866 vypukla ve Vizovicích epidemie cholery, kterou zde zavlekla pruská vojska⁹ a roku 1887 velký požár, při kterém shořelo 129 domů a chalup a asi 1000 lidí zůstalo bez přístřeší.

Vizovice byly především městem soukeníků, poněvadž právě oni měli ze všech řemesel největší výsady. Vizovické sukno se vozilo až do slovenské Trnavy, Budapešti a jiných uherských měst. Mezi další významná soukenická města patřily rovněž Valašské Klobouky či Vsetín. Zpráva z roku 1791 nám podává informace o tom, že Vizovice měly 150 mistrů soukeníků. Za napoleonských válek jich bylo dokonce až 260.¹⁰ Výroba sukna zanikla s příchodem tovární výroby bavlněných látek. Tak zanikly i tradiční lidové oděvy a kroje.

Významné postavení měli ve Vizovicích také ševci či včelaři. Nejznámější v širokém okolí je však vizovická pálenice. První zmínka o panské „palírně“ je už z roku 1585.¹¹ První pálenka se pálila z odpadů při vaření piva, ale již počátkem 18. století se dle zámeckých registrů ve Vizovicích pálila slivovice. Na začátku 20. století už bylo ve Vizovicích asi deset pálenic. Ovoce se na Vizovicku rovněž sušilo či vařilo na povidla.

---

⁷ Věž kostela však pochází už z roku 1495.

⁸ MÁČEL, Emil. *Stručné dějiny města Vizovic a boje jeho občanů za svobodu*. Vizovice: Okresní výbor českého svazu bojovníků za svobodu, 1992, s. 48.

⁹ *500 let obce Bratřejov*. Bratřejov: [s. n.], 1981, s. 7.

¹⁰ ČIŽMÁŘ, Josef. *Dějiny a paměti města Vizovic*. Brno: J. Čižmář, 1933, s. 158.

¹¹ ČIŽMÁŘ, Josef. *Dějiny a paměti města Vizovic*. Brno: J. Čižmář, 1933, s. 197.

1.3. Počátky školství ve Vizovicích

Je nutno zmínit zajímavost, že první dochovaná školní kronika pochází poněkud překvapivě až z roku 1874. Tato skutečnost může mít částečně příčinu v obrovském požáru, který Vizovice zachvátil a který dle dochovaných zpráv spálil prakticky všechny písemnosti, které byly ve Vizovicích do té doby uchovávané.

Z hlediska dalekosáhlé historie města i jeho nesporného významu a z hlediska existence cisterciáckého kláštera a fary, však můžeme s velkou jistotou předpokládat, že se škola ve Vizovicích nacházela už v dobách dávno minulých. Tuto domněnku potvrzují i písemné zmínky z let 1672–1691, které jsou zaznamenány v matrikách holešovského děkanství. Připomenuty jsou i v první dochované vizovické školní kronice: „*Učitel ve špatném obydlí, jen od města 16 zlatými ročně placen.*“¹² Další zprávy máme z protokolů z roku 1771, kdy vizovický děkanát navštívila vizitace. Díky tomu známe jméno tehdejšího jediného učitele vizovického děkanátu Jakuba Rupprichta.

Zdaleka nejstarší doložená zpráva o existenci školy ve Vizovicích by však měla pocházet už z roku 1584, kdy ve Vizovicích působil rektor Jan Pošta z Litomyšle.¹³ Později, na počátku 17. století, byl ve Vizovicích ustanoven evangelickým rektorem Pavel Prusinovský, který zde vyučoval až do roku 1623. Prusinovský však musel kvůli nevoli katolických pánů tehdejší převážně evangelické Vizovice opustit a město se tak ocitlo na dlouhá léta bez učitele. Nastalou situaci popisuje vizovický kronikář Josef Čižmář takto: „*Když potom Prusinovský musel Vizovice opustit, osiřela škola vizovská na dlouho. - Neboť Vizovjané tehdy katolického faráře trpěti nechťeli, a jestliže snad u nás v té době katolický rektor usadit se chtěl, tož jej stejně jako faráře – trpným odporem, odpíráním totiž školního platu, koledy a jiných dávek – vypudili. Tehdy, v ustavičných bojích náboženských a politických, nastal nejhorší úpadek nejen školství, ale také mravní úrovně našeho lidu. Vždyť nejen u nás, ale v celém, širém okolí Vizovic nebylo žádných farářů, ani učitelů vůbec.*“¹⁴

Přesné zprávy a početné informace máme také o vzniku katolické školy v nedaleké obci Jasenná, založené roku 1778. O zhruba čtyři roky později byla kvůli vysokému počtu

---

¹² SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 20.

¹³ HOLINKOVÁ, Jiřina. *Dvě studie z dějin městské školy na Moravě v předbělohorském období*. 1. vyd. Olomouc: MONSE, 2005, s. 119. ISBN 80-244-0987-9.

¹⁴ ČIŽMÁŘ, Josef. *Dějiny a paměti města Vizovic*. Brno: J. Čižmář, 1933, s. 296.

evangelíků v Jasenné i okolních obcích založena rovněž konkurenční škola evangelická, kterou navštěvovala naprostá většina místních dětí patřících k evangelické konfesi.

1.4. Farní škola ve Vizovicích

Farní škola ve Vizovicích se nacházela na místě pod kostelem v domě s číslem popisným 366. Ještě před postavením zděné budovy pocházející z roku 1785, stávala na jejím místě již od roku 1726 škola dřevěná.¹⁵ Obširnější zprávy o fungování a organizaci školy v 18. století se však nedochovaly.

Již zřetelnější informace máme o farní škole ve Vizovicích z počátku 19. století. Školní kronika z roku 1874 její existenci jasně dokládá a takto popisuje: „*V domě, pod číslem 366 nacházela se od nepamětných dob dvoutřídní stará škola, mající po levé straně k vodě obydlí učitelovo, po pravé pak dvě školní světnice. V rok 1856 pro nedostatek místa byla místnost tato prodána, a nynější nová škola o třech třídách, hned v sousedství staré, pod číslem 367 vystavena.*“¹⁶ Stavba nové školní budovy postavené v roce 1862 stála 12 000 zlatých a zaplatili jí přiškolené obce¹⁷, vizovický velkostatkář baron Filipp ze Stillfriedů a Náboženský fond.

Škola byla dvoupatrová a skládala se ze tří učeben¹⁸ a bytu pro nadučitele. Plat nadučitele v roce 1856 činil 341 zlatých a 20 krejcarů, plat podučitele byl ve výši 140 zlatých. Učitel měl kromě závazků učitelských rovněž za povinnost vykonávat službu varhanickou a s pozdější platností nových učitelských zákonů mohl tuto činnost dále vykonávat jako přivýdělek při výuce. Díky údaji o výšce tohoto přivýdělku se dozvídáme o tom, že v roce 1872 na škole působil nadučitel Alois Samek a spolu s ním ještě další dva podučitelé. Před Samkem působili na zdejší škole od roku 1773 patrně ještě tito nadučitelé: Eliáš Enoch Gajdošík, po něm následoval jeho syn Augustin Gajdošík, dále Cyrill Kuchiňka a Josef Halíř, který na škole působil do roku 1866.¹⁹

---

¹⁵ 100. výročí budovy školy na Masarykově náměstí ve Vizovicích 1892-1992. Vizovice: [s. n.], 1992, s. 3.

¹⁶ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 20.

¹⁷ Vizovice, Lhotska, Raková.

¹⁸ Vyučovalo se ve dvou třídách, třetí učebna sloužila jako industriální neboli třída pro praktickou výuku, avšak od roku 1870 se rozšiřuje vyučování i do třídy třetí.

¹⁹ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 24.

1.5. Obecná škola ve Vizovicích do roku 1891

Roku 1870 byla zrušena industriální třída a škola se tak rozšířila o třetí třídu. O dva roky později požádala škola zemskou školní radu o rozšíření na třídy čtyři s tím, že čtvrtá třída bude umístěna ve staré budově školy č. p. 366. Tak se tedy od roku 1872 vyučovalo ve čtyřech třídách. V roce 1871 vešly v platnost nové školní osnovy a tím se i zdejší farní škola přejmenovala na národní školu. Plat učitele činil 600 zlatých ročně, jelikož škola byla zařazena do první platové třídy. Školní rady se vyskytovaly v té době na Moravě ve třech úrovních – zemské, okresní a místní školní.²⁰

V roce 1867 přichází po Josefu Halíři na zdejší školu Alois Samek. Alois Samek se narodil v Bojkovicích, absolvoval gymnázium ve Strážnici a dále učitelskou školu v Uherském Hradišti. Po téměř 27 letech výuky na jiných moravských školách, přichází nakonec na pozici nadučitele do školy vizovické, kde působil téměř 20 let²¹. Spolu s ním na škole působili postupně tito učitelé: Antonín Kašpárek z Francové Lhoty, Petr Vašíček z Lesnice u Zábřehu na Moravě, František Lehrich z Blanska, Vojtěška Slámová z Němčic, Vincenc Horáček z Tovačova a známý spisovatel a valašský etnograf Eduard Peck z Vrahovic²², který působil na škole od roku 1876. V roce 1886 se stává novým vizovickým nadučitelem Tomáš Šamánek.²³

Je zajímavostí, že po odchodu industriální učitelky roku 1889 vyučovaly na škole dívčím pracím vizovické řádové sestry z kongregace sester svatého Kříže. Mezi první patřila sestra Jonzaga, rozená Františka Fojtíková z Vizovic. Školní kronika věnuje značný prostor dvěma osudným událostem, které se ve Vizovicích staly 28. srpna 1887 a 7. června 1891. Proto by bylo příhodné krátce je zmínit. Nejprve v roce 1887 zachvátil město oheň obrovských rozměrů. Musíme podotknout, že tento nešťastný požár, který toho dne zasáhl značnou část Vizovic a který napáchal škody nejméně v hodnotě 1 milionu zlatých²⁴, zničil především i městskou radnici, ve které tím pádem shořely veškeré důležité spisy, listiny a archivní informace, jež by mohly poskytovat zajímavé údaje o stavu zdejšího školství v minulých stoletích. Krátce po této nešťastné události, jejíž příčina nikdy nebyla zcela

²⁰ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 22–24.

²¹ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 24.

²² Autor knih *Okresní hejtmanství Holešovské, Lid na Vyzovsku, Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými, Valašské národní pohádky z Vizovic*.

²³ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 25–39.

²⁴ Shořelo na 129 obytných domů a o střechu nad hlavou v tom důsledku přišlo 1000 lidí

objasněna, zasáhla město strašlivá povodeň, která zatopila mnohé domy a pozemky ve Vizovicích. Kvůli těmto katastrofám je v kronikách zapsaná důležitá skutečnost: „*Smutné jeviště podává nám město a okolí jeho, co zhoubný požár úplně nezničil mnohým nešťastníkům, zničeno jim teď touto povodní, takže se stali nyní úplnými žebráky.*“²⁵

Co se týče počtu žáků navštěvujících místní obecnou školu, převyšoval celkový počet na konci 19. století 4 stovky. V roce 1890 chodilo na konci školního roku do vyučování 228 chlapců a 219 dívek. Do Vizovic však byly odjakživa přiškoleny i nedaleké obce a osady, jmenovitě Raková, Chrastěšov a Lhotsko.

1.6. Obecná a měšťanská škola ve Vizovicích v letech 1891–1945

Roku 1891 se proto začaly vytvářet plány na stavbu nové školní budovy. I přes to, že obec byla značně finančně oslabená v důsledku ničivého požáru, nemohla dále kvůli vysokému počtu dětí otálet se stavbou nové školy. Osudný požár nakonec paradoxně pomohl se započítím stavby, jelikož školní rada mohla za příznivý finanční obnos zakoupit stavební parcelu, na které stávala bývalá radnice. Je obdivuhodné, že i přes výše uvedené události, které město jistě finančně ochromily, se peníze na důležitou stavbu moderní školy přece jenom našly. 11. září 1892 byla školní budova dominující nově vizovickému náměstí posvěcena děkanem p. Janem Bartošem a 16. září pro 479 zapsaných žáků slavnostně otevřena.

V roce 1897 přibyla s povolením zemské školní rady k pětitřídní obecné škole i chlapecká škola měšťanská. Žádné bližší informace nám však o ní školní kronika neposkytuje. Víme však, že o několik let později byla rozšířena i o měšťanskou školu dívčí.²⁶ Dozvídáme se také nové detaily o konkrétním počtu tříd na škole obecné i množství žáků v jednotlivých třídách v témže roce. Obecná škola se tedy po založení chlapecké měšťanské školy skládala z: I., II. a III. třídy (společné pro dívky i chlapce), dvou IV. tříd (pro chlapce a pro dívky) a V. třídy (pro dívky). Třídy vyučovalo celkem šest učitelů a dále ještě do školy docházeli učitelé katolického a evangelického náboženství. Počet dětí v jednotlivých třídách byly poměrně vysoký. Konkrétně do I. třídy bylo na začátku školního roku 1897/98 zapsáno 81 dětí, do II. třídy 74 dětí, do III. třídy 83 dětí, do IV. A 90 chlapců,

---

²⁵ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 60.

²⁶ Roku 1902

do IV. B 71 dívek a do V. třídy 60 dívek.²⁷ Do školy měšťanské dojížděly děti ze Slušovic, Trnavy, Hrobic, Hvozdné, Zádveřic, Chrastěšova, Lutoniny, Jasenné, Ubla, Lhotska, Bratřejova, Pozděchova a Prlova, což dokládá tehdejší význam Vizovic. Přičemž například vzdálenost z Trnavy do Vizovic je zhruba kolem 15 km.

Prvním ředitelem měšťanky byl Eduard Prosek. Po jeho krátkém působení na ředitelském postu ho v jeho funkci nahradil roku 1900 Eugen Polívka, který řídil jak obecnou, tak i měšťanskou školu. Později, po rozdělení obecné i měšťanské školy na dívčí a chlapeckou, působil ve funkci ředitele dívčí školy. Chlapeckou školu vedl Antonín Kratochvíl.²⁸ Koncem roku 1914 vyučovalo na obecné i měšťanské škole kolem 18 učitelů.

Krátce po vypuknutí první světové války však nastaly ve škole organizační obtíže kvůli nedostatku učitelů následkem mobilizace. Situace se řešila jednak ustanovením prozatímních učitelů či dočasným vypuštěním výuky některých předmětů. Kromě nedostatku kantorů a financí však nebyla přímo škola nijak zasažena nebo postižena. Až na konci války musela být výuka pro chybějící uhlí a španělskou chřipku na čas přerušena. Žáci se pro potřeby fronty zúčastňovali sběru léčivých bylin, kovů, kaučuku, látek a roznášeli po městě letáky o nakažlivých infekčních chorobách, jejichž výskyt se ve Vizovicích během první světové války poměrně zvýšil. Uspořádány byly také sbírky pro válečné sirotky nebo Červený kříž. Obyvatelé města se potýkali s neobvyklou drahotou a nedostatkem potravin a s přichozími uprchlíky z Itálie a Haliče, mezi nimiž byl hojně rozšířen nebezpečný břišní tyfus. Pro děti italských uprchlíků byla ve škole dokonce zřízena jedna vyučovací třída. I vizovická škola měla za války svého hrdinu, a to učitele na obecné škole a legionáře Jaroslava Hrejsu, který podlehl tyfové nákaze na Sibiři.²⁹

Ve školním roce 1920/21 došlo k nové a podstatné reorganizaci vizovických škol. Od 1. října 1921 byla doposud smíšená obecná škola rozdělena na školu dívčí a chlapeckou. Další změnou bylo spojení obou dívčích škol a taktéž obou chlapeckých škol v jednu. Ředitelem dívčí školy se stal Eugen Polívka a ředitelem školy chlapecké Antonín Kratochvíl. Obě školy byly i nadále umístěny ve stejné budově.

Již od školního roku 1922/23 byly děti z vizovických škol pod lékařským dohledem, na rozdíl od dětí ze škol venkovských. Žáci se rovněž velmi často zúčastňovali vzdělávacích a výchovných filmových projekcí v místním Sokolském kinu.

---

²⁷ SOKA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874–1900*, s. 95.

²⁸ ČIŽMÁŘ, Josef. *Dějiny a paměti města Vizovic*. Brno: J. Čižmář, 1933, s. 308–311.

²⁹ SOKA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 563. *Školní kronika 1913–1938*, záznamy ze šk. roku 1919–1920.

Roku 1922 byly zřízeny první útulky pro malé děti do 6 let, jejichž rodiče o ně kvůli pracovním povinnostem nemohli přes den pečovat. Díky zřízení těchto útluků nemusely starší děti zanedbávat školní docházku z důvodu hlídání svých mladších sourozenců.³⁰ O konkrétní podobě těchto „školek“ se bohužel kromě výše odměny pro budoucí zřizovatele útluků nedozvídáme žádné konkrétnější informace.

Velmi zajímavé a podnětné informace nám přináší inspekční záznamy té doby. Například prohlídka měšťanské školy roku 1924 poskytuje tyto hospitační podněty: *„Deníkům bud' ve všech předmětech věnována zvýšená péče, bud'te často prohlíženy a opravovány. České úlohy jsou úhledné až velmi úhledné, vlastní produkce žáků se v nich náležitě uplatňuje. Látka k užitým příkladům bud' vybírána ze života, nikoli z učebnice. Opravovati nutno vždy perem. Výkresy jsou dobré, látka vhodná, přihlížeti však ku větší hbitosti žákyň. I moderní směry (škola Jahodové) bud'te zastoupeny. O tom bud' sbor učitelský uvědomen.“*³¹

V roce 1925 bylo zrušeno rozdvojení škol dle pohlaví a na místo toho bylo zavedeno oddělení dle typu škol – dívčí a chlapecká obecná škola, dívčí a chlapecká měšťanská škola. Po více jak 40 letém působení v pedagogické praxi odchází do důchodu rovněž oba ředitelé Eugen Polívka a Antonín Kratochvíl. Novým ředitelem měšťanské školy se tak stává Josef Zábranský a na pozici ředitele školy obecné je dosazen Metoděj Bakala.

Ve stejném roce byla ve škole zřízena cvičná školní kuchyně, dílny pro dívčí i chlapecké pracovní činnosti, místnost pro obecní knihovnu a „ohřívárna“ (pravděpodobně předchůdkyně školní družiny), která měla sloužit jako útulek pro přespolní děti či jako „oddychová“ místnost pro polední přestávku. Zavedeno bylo i elektrické osvětlení do některých tříd, tělocvičny, kanceláře ředitele školy, knihovny a dílny. Postupně byly v následujících letech do všech tříd pokládány dřevěné parkety. Ve 30. letech byly ve škole vybudovány i splachovací záchody.

24. června 1928 navštívil Vizovice T. G. Masaryk s dcerou Alicí. I přesto, že se ve městě zdrželi pouze pár minut, stvrdil prezident svou přítomnost podpisem do školní kroniky.

V roce 1930 se děti na obecné škole vyučovaly v pěti třídách chlapeckých, pěti třídách dívčích a jedné pomocné třídě. Občanská škola čítala dvě třídy chlapecké, dvě třídy dívčí

---

³⁰ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 563. *Školní kronika 1913–1938*, záznamy ze šk. roku 1922–23.

³¹ SOkA Zlín, NŠ Vizovice, i. č. 563. *Školní kronika 1913–1938*, záznam ze šk. roku 1924.

a kvůli malému počtu děvčat jednu třídu smíšenou. 4. třídu navštěvovali žáci a žákyně jednoročního učebního kursu.

Mezi aktivity, které škola pro děti ve 30. letech pořádala, patřily například velmi hojně návštěvy filmových projekcí s tematikou zeměpisnou, literární či historickou, rádiové poslechy hudby a reportáží, návštěvy výstav artefaktů uměleckého vyšívání, koncerty pěveckého odboru Sokola. Zajímavé byly také nevšední pokusy s přístrojem na léčení elektřinou či výlety a exkurze na konci školního roku.

V roce 1938 byla zdejší měšťanská škola povýšena na školu újezdní s obvodem skládající se z přilehlých obcí a osad: Zádveřice, Lhotsko, Chrastěšov, Lutonina, Ublo a Jasenná.³²

Od ledna roku 1945 obsadili němečtí vojáci a jednotky SS vzhledem k nepříznivému vývoji východní fronty postupně celou budovu místní školy³³. Žákům jsou tak v rámci výuky zadávány pouze domácí úkoly. V noci ze dne 3. na 4. května 1945 byly Vizovice osvobozeny a 29. května bylo znovu slavnostně obnoveno i vyučování ve vizovické škole.

1.7. Zemská ovocnářská škola ve Vizovicích 1912–1944

Již na začátku 20. století byla podána žádost o povolení zřízení ovocnářské školy na moravský zemský sněm. Prvním ředitelem školy byl Ladislav Čech. Školní budova, nacházející se naproti Sokolovně byla postavena roku 1912 a téhož roku započalo ve škole vyučování s dvouletým během. To se skládalo z teoretické a praktické části. Teoretické vyučování trvalo od měsíce listopadu do konce měsíce dubna. Od května do října ji po té vystřídala výuka praktická. Škola měla k dispozici rozsáhlé pozemky, výuková pole, pastviny, okrasné zahrady, louky, ovocnářské sady a moderní stanici na zpracování ovoce. V roce 1944 dochází k zániku školy. Kromě výše zmíněné Zemské ovocnářské školy působila ve Vizovicích v letech 1943–1948 také Lidová škola zemědělská, v letech 1943–1946 Učňovská škola zahradnická a v letech 1944–1949 Státní zimní rolnicko – ovocnická škola a zemědělská poradna ve Vizovicích. Dvouleté a bezplatné Lidové školy zemědělské patřily

---

³² Do měšťanské školy ve Vizovicích však dojížděly některé děti z přilehlých obcí už před rokem 1938.

³³ Kromě školy obsazují nacistická vojska rovněž zámek, Sokolovnu a Lidový dům.

v období první republiky k nejrozšířenějšímu typu hospodářských škol a měly za úkol vyškolit mládež pro zemědělské povolání.³⁴

---

³⁴ VYSOUDIL, František. *Zemědělské školy ve Vizovicích 1912–1974. Inventář*, Zlín – Klečůvka, 1984.

2. Bratřejov

2.1. Geografická poloha

Obec Bratřejov leží na východě území České republiky, přibližně 17 km západně od slovenských hranic, 14 km jihozápadně od města Vsetína, 10 km severozápadně od města Valašské Klobouky a 18 km severovýchodně od města Zlína. Bratřejov se rozkládá v nadmořské výšce 420 m. n. m v horské dolině Vizovických vrchů. Nejvyšším vrcholem Vizovické vrchoviny je hora Klášťov (754 m. n. m.), která je významným archeologickým nalezištěm z pozdní doby bronzové a éry Velkomoravské říše. Zároveň je nejvýše položeným staroslovanským hradištěm na Moravě. Obcí protéká potok Bratřejovka. Místní lesy se ještě na konci 19. století skládaly z původního jedlobukového porostu zcela typického pro moravské Karpaty. V dnešní době je již z části nahrazen smrkovou monokulturou. K obci Bratřejov náleží i přilehlá osada Chrámečné.

2.2. Historie obce

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1481³⁵. Bratřejov náležel k vlastnictví vizovického cisterciáckého kláštera Smilheim. Název obce je dle lidové pověsti odvozen od tří bratrů, kteří na přání vizovické vrchnosti osídlili a zkulturnili místní krajinu³⁶. Od 16. do 18. století zdolávaly Bratřejov turecká, švédská i kurucká vojska. Stejně jako celé Valašsko i Bratřejov významně zasáhlo povstání vsetínských Valachů v roce 1621. Neblaze bratřejovské dějiny vzpomínaly i na kurucké vpády, při kterých bylo v roce 1708 zabito 15 osob, 13 osob bylo raněno a 12 bylo odvečeno do zajetí.³⁷

Obyvatelé Bratřejova se hlásili k vyznání evangelickému i katolickému. Nejprve pravděpodobně převažovalo v obci náboženství evangelické, později díky rozšiřujícím se smíšeným manželství spíše náboženství katolické. Údaje ze školní kroniky z roku

---

³⁵ IMRÝŠEK, Břetislav. *Bratřejov: 200 let školství: 120 let budovy školy: 100 let sboru dobrovolných hasičů*. Bratřejov: Obec Bratřejov, 2007, s. 4. Jiné zdroje dokládají letopočet 1468: *Bratřejov* [online]. [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://bratrejov.wz.cz/>

³⁶ Jiné zdroje dokonce hovoří o odvození názvu Bratřejova od slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, kteří měli v obci údajně kázat křesťanství.

³⁷ *500 let obce Bratřejov*. Bratřejov: [s.n.], 1981, s. 5.

1921 hovoří o 381 katolících a 350 evangelících. Bratřejovští katolíci byli až do konce 19. století přiřazeni k vizovické farnosti. Evangelíci k evangelické farnosti v Jasenné a později pozděchovské. V roce 1890 byl v obci na popud vizovického děkana pátera Bartoše postaven v novogotickém stylu katolický kostel sv. Cyrila a Metoděje. Co se týče obživy, převažovalo v Bratřejově drobné zemědělství, ovocnářství a chov dobytka. Ze zemědělských plodin byly pěstovány především brambory, zelí a konopí. Obilninám se ve zdejší půdě nedařilo dobře. Často místní obyvatelé chodili v letních měsících za prací a přivýdělků na jižní Moravu, Hanou, ale také do Uher či Rakouska.³⁸

2.2.1. Odkazy valašské kultury v obci Bratřejov v 18. a 19. století

Na konci 19. století v Bratřejově a jeho okolí mírně narůstal chov hovězího dobytka a koní. Naopak pokles zaznamenal pro Valašsko nejtypičtější chov ovcí. Jako hlavní příčinu tohoto jevu uvádí historické zdroje současnou nemožnost svobodného pasení a pohybu ovcí po zdejších lesích oproti letům minulým. Dříve byly salaše v Bratřejově postaveny přímo pod horami a ovce tak byly každý den v sezóně vyháněny na lesní pastviny. Ovčího trusu bylo zároveň používáno na hnojení políček, která se strategicky nacházela v okolí těchto salaší. Díky tomuto přihnojování se začalo dařit i zemědělství. Po úpadku salašnické kultury zde pravděpodobně došlo i k poklesu rolnictví, jelikož mnohá pole opět zanikla a zarostla. Školní kronika nám rovněž poskytuje velmi poutavé údaje o tehdejší kultuře oblékání a zajímavými detaily tak doplňuje obecné údaje, které o formě dobového způsobu oblékání máme z jiných pramenů.

Lidový oděv z konce 19. století vypadal asi takto: Na nohou muži nosili vlněné *nohavice* neboli „gatě“ v přírodní bílé barvě. *Košile* byla ušita z konopného plátna bílé barvy s širokými rukávy, u krku s modrým páskem³⁹ a na prsou byla sepnuta kostěnou či perleťovou spinkou kulatého tvaru tzv. *kotulí*. Na košili se oblékal *brunclek* „vesta“ světle modré barvy⁴⁰. Obuví byly *papuče* nebo *krpce*, do kterých se ještě oblékaly „*kopyce*“ neboli bílé ponožky z vlněného sukna zapínané z vnější strany lýtek na háčky a po krajích obšité červeným či modrým lemem. V zimě oblékali muži ovčí kožich či bílou *huňu*.⁴¹

³⁸ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, první zápis šk. kroniky.

³⁹ Pravděpodobně modrou výšivkou.

⁴⁰ Obecně na Vizovicku přítomen též v barvě červené.

⁴¹ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, první zápis šk. kroniky.

Ženský kroj se skládal z *rubáče* neboli „košulky“ nahrazující spodní prádlo a skládající se ze dvou přišitých částí zhotovených z konopného či lněného plátna. Jednalo se o *opléčko*, které pevněji obepínalo hrudník a drželo na těle na jednom či dvou *tráccích*⁴² a *okolek*, který začínal u pasu a končil nad koleny. Na tělo a ruce se oblékaly *rukávce* zhotovené z bílého plátna⁴³ u krku svázané tkaničkou. Výšivka byla na Vizovicku nejčastěji barvy bílé, smetanové či okrově žluté, jinde na Valašsku také světle i tmavě modré, červené i černé⁴⁴. Na rukávce se oblékaly *kordulky* višňově červené či světlomodré barvy, v poslední vlně rovněž damaškové. Kordulky měly špičatý či okrouhlý výstřih lemovaný zelenou stuhou tak, jak to jinde na Valašsku dokládají nálezy či dobové fotografie. Co se týče systému lekníc či fěrtochů podává nám bratřejovská školní kronika značně nepřesné informace, a proto musíme brát v úvahu i další historické zdroje.

V místní kronice se hovoří o nošení „*sukních z domácího plátna zabarvených na modro*“ a dále bílých šatech oblékaných v neděli společně s fěrtochem. Bílé šaty by pravděpodobně mohly představovat starodávné *leknice*, neboli bílé našasené sukňe spojené sešitím s živůtkem zhotoveného ze stejného materiálu⁴⁵. Živůtky lekníc měly průramky a okrouhlý či špičatý výstřih zabíhající až hluboko pod pás. V pase se většinou stahovaly šňůrkou. Ve Vizovicích se později nosily leknice potisknuté červenými nebo modrými pruhy.⁴⁶ Na tyto leknice už se žádné jiné spodní sukňe neoblékaly. Vedle živůtkových lekníc se pravděpodobně souběžně vyvíjely i zadní fěrtochy neboli nesešité sukňe, někde zvané *kasanky*. Na jižním Valašsku byly zhotovovány z lněného plátna bílé barvy⁴⁷. Kasanky byly v pase hustě našasené a zavazovaly se tkanicí „zezadu dopředu“. *Přední fěrtochy* neboli „zástěry“, které se oblékaly společně s kasankami, se nosily nejprve v barvě přírodní bílé, později nejznámější a praktičtější v barvě modrotiskové a v poslední módní vlně už průmyslově nabarvené. Na nohou ženy nosily krpce nebo soukenné střevíce, do nichž si ještě oblékaly krabaté šedé punčochy či bílohnědé vlněné ponožky. V zimě ženy nosily kožichy či *kacabajky*. Svobodné dívky splétaly si vlasy do lelíku neboli copu, ženy provdané nosily na hlavě šátek modré či červené barvy, který se uvazoval pod bradu.

---

⁴² Ramínková tkanice.

⁴³ Lněné plátno používalo se často na sváteční nošení, konopné na všední den.

⁴⁴ KOVÁŘŮ, Věra. *Lidový kroj na Valašsku*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1982, s. 24.

⁴⁵ Konopné či lněné plátno.

⁴⁶ ČIŽMÁŘ, Josef. *Národopisné a životopisné paměti Vizovic*. Vizovice: J. Čižmář, 1938, s. 119.

⁴⁷ Severní Valašsko dokládá barvu černou.

2.3. Vznik bratřejovské školy a fungování školy do roku 1885

Vůbec první údaj o vztahu obce ke škole pochází už z roku 1726, kdy bratřejovští farníci dle písemných záznamů přispěli na stavbu dřevěné školy ve Vizovicích. Roku 1785 potom opětovně přispěli na stavbu nové školy, jelikož stará budova už kvůli vysokému počtu dětí nevyhovovala.⁴⁸ Zprávy o existenci školní výuky ve zdejší obci máme od roku 1807, kdy zde byla zřízena expozitura neboli pobočka farní školy vizovické. Tři dny v týdnu docházel do Bratřejova vyučovat děti vizovický podučitel Komárek.

V roce 1822 si v bratřejovští obyvatelé na své náklady postavili vlastní dřevěnou školní budovu, která stávala na dnešním místě hasičské zbrojnice,⁴⁹ a proto ještě téhož roku byla expozitura zrušena a bratřejovské škole přidělili vlastního učitele Augustýna Chaloupku, který působil na škole 37 let. Po smrti Augustýna Chaloupky byl do obce umístěn jeho syn Karel Chaloupka, který působil v obci od roku 1859 do roku 1870. Po jeho odchodu nastal v bratřejovské škole dočasný chaos. V krátké době se zde vystřídali dva učitelé, z nichž jeden působil na škole rok a druhý pouze týden. Vlivem těchto organizačních zmatků zůstaly bratřejovské děti několik měsíců zcela bez školní výuky. S příchodem Adolfa Facalky roku 1871 se situace na zdejší škole opět stabilizuje.

Školní kronika se překvapivě nezmiňuje o podobě a stavu školní budovy. Až z pozdějších zpráv napsaných kolem roku 1882 se dovídáme, že neuspokojivý technický stav školního stavení a vyhrocené vztahy s místními občany dokonce způsobily odchod učitele Josefa Bergera z bratřejovské obecné školy. Ani jeho následovník Josef Kříž, učitel ze soukromé evangelické školy v Jasenné, však neměl se zemitými místními obyvateli ukázkové vztahy. Když se bratřejovští dozvěděli o Křížově přihlášce na místo nového učitele, všemožnými snahami chtěli jeho příchodu do zdejší obecné školy zabránit.⁵⁰ Trnem v oku jim Křížovo evangelické vyznání, jelikož místní učitelé byli vždy vyznání katolického, i přes to, že nezanedbatelná část dětí byla příslušníky konfese evangelické. Křížův příchod do školy měl značný vliv nejen na chování rodičů, ale i dětí. Žáci často učitele odmítali respektovat a poslouchat, jejich chování bylo lhostejné ba dokonce drzé, takže celková morálka dětí při vyučování nejprve velmi poklesla. Když se však rodiče po čase přesvědčili, že učitel plní svou

⁴⁸ IMRÝŠEK, Břetislav. *Bratřejov: 200 let školství: 120 let budovy školy: 100 let sboru dobrovolných hasičů*. Bratřejov: Obec Bratřejov, 2007, s. 8.

⁴⁹ LUKŠA, Miroslav. *100 let trvání budovy školy v Bratřejově*. Bratřejov: Místní národní výbor v Bratřejově, 1986, s. 5.

⁵⁰ Podáno odvolání k okresní i zemské školní radě v Brně.

profesi stejně dobře, jako učitelé předchozí, poměry se ve škole opět urovnaly.⁵¹ Nicméně i tato vyhrocená událost potvrzuje obecný náboženský neklid a konflikty, které byly na Valašsku v 18. – 19. století rozšířené.

Překvapivě velice přesně se dovídáme o výši učitelského platu neboli služného. To činilo čtvrtletně od každého dítěte 30 krajcarů. Z povinného placení byly osvobozeny pouze nejchudší děti, které určoval fojt. K této peněžitě mzdě dostával učitel rovněž naturální dávky v podobě pole, louky, zahrady u školy, 4 sáhů tvrdého dříví či 30 ječných a 30 pšeničných snopů obilí. V roce 1871 byly učitelské platy upraveny a učitelé z bratřejovské školy se tedy nově dostali do 3. platební třídy, která jim zaručovala 400 zlatých ročně.⁵²

Co se týče školní docházky, tak na konci 19. století nebyla nikterak závratná: „Do školy bylo v roce 1882 zapsáno 124 žáků, účast na vyučování se pohybovala mezi 50–60%.⁵³

2.4. Bratřejovská škola od roku 1885 do roku 1945

Roku 1885 byly vypracovány plány na stavbu nové zděné školní budovy. Ta měla být nově dvojtřídní, jelikož z kapacitních důvodů děti již dále v jedné třídě vyučovat nešlo. Problém nastal s místem, kde by škola měla stát. Evangelíci i katolíci totiž měli o umístění nové budovy značně rozdílné představy. Zatímco katolíci chtěli mít školu na kopci vedle kostela, evangelíci preferovali umístění ve středu obce. Nakonec se dospělo k určitému kompromisu a škola byla postavena v centru obce, ale poblíž kostela. Vzhledem k tomu, že obec nedisponovala dostatečným množstvím financí na pokrytí nákladů spojených se stavbou nové budovy školy, zajistila peněžní chod projektu subvence v podobě 2000 zlatých darovaných zemskou školní radou v Brně. Dále to byl peněžitý dar pro školu v hodnotě 200 zlatých od císaře František Josef I. a půjčka 2000 zlatých, kterou měla obec společně s 4 % úrokem splácet po dobu devíti let.

Školní rok 1886/87 započal ještě ve staré budově školy, ale již 20. listopadu začalo se po velkém slavnostním aktu vyučovat více než sto dětí v budově nové. Ve dvou nových

---

⁵¹ SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, první zápis šk. kroniky z roku 1886.

⁵² SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, první zápis šk. kroniky z roku 1886.

⁵³ IMRÝŠEK, Břetislav. Bratřejov: 200 let školství: 120 let budovy školy: 100 let sboru dobrovolných hasičů.

Bratřejov: Obec Bratřejov, 2007, s. 10.

učírnách vyučovali řídicí učitel Kříž a podučitel Machoň.⁵⁴ O dva roky později v dubnu roku 1888 byla zřízena na školním dvoře letní tělocvična k sezónní výuce tělocviku.

Zajímavé informace o náplni učiva i všeobecné kultivace dětí poskytují zprávy z učitelských porad konce 19. století. Řešeny byly například tyto didaktické otázky:

- Jak vychovává škola k pilnosti?
- Jak navádět děti k šetrnosti?
- Jak pěstovat lásku k rodné vlasti a jaký úkol má škola v národě našem?
- Jak učit dopisům?
- Jak četbou obohacovat a objasňovat poznání rozumové?

Na konci devadesátých let 19. století dostává bratřejovská obecná škola, podobně jako škola v nedalekém Uble peněžité dary od vizovické Občanské záložny a Okresní spořitelny finanční dary na zakoupení školních potřeb pro chudé děti. Podobným způsobem škola taktéž získávala učebnice, knihy, psací potřeby a jiné školní pomůcky. Roku 1901 daroval chudým žákům 100 psacích sešitů olomoucký knihkupec P. Balcárek. Přibývaly i nové pedagogické pomůcky či nové atypické předměty. Do přírodopisu, fyziky či matematiky bylo zakoupeno několik instrumentů pro názornější výuku a mladá děvčata se nově a povinně učila ženským ručním pracím. A ve školním roce 1910/11 se každých čtrnáct dnů vyučovalo půl hodiny kostelnímu zpěvu. Za zmínku stojí nařízení zemské školní rady z roku 1902 o vystavování náboženských znaků a symbolů v učebnách. Vyhláška povolovala vystavovat v hodinách náboženství katolické či evangelické symboly, avšak po skončení výuky jednotlivých náboženství a zahájení společné výuky všech dětí, musely být opět povinně z učebny odstraněny. Podobně jako v ubelské obecné škole, začínají se i v Bratřejově na začátku 20. století konat pravidelné „Dětské dny“.⁵⁵

Vzhledem k velkému počtu dětí⁵⁶ musela být v roce 1913 otevřena nová pobočka II. třídy. Rozrostl se i počet učitelů. I. třídu vyučovala nově příchozí Jana Mozolová z Rusavy. Třídu II. A vyučoval František Petřík a třídu II. B Josef Kříž. Nový vyučovací pořádek bohužel přinášel i značné obtíže. Jelikož se školní budova potýkala s nedostatkem učeben, byl zaveden tzv. „stěhovací“ systém. Záznamy nám sice nepodávají žádné konkrétní

⁵⁴ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, první zápis šk. kroniky z roku 1886.

⁵⁵ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznamy ze šk. let 1900–1911.

⁵⁶ 80 dětí

informace o podobě fungování tohoto řádu, za to se velmi přesně a vtipně dozvídáme o zkušenostech a pocitech učitelů ocitnuvších se v této nové situaci: „Z nedostatku třetí místnosti školní zavedeno vyučování „stěhovavé“, které řečeno upřímně, mělo by se odstěhovat! Je to nekonečná svízeľ pro žactvo i učitelstvo.“⁵⁷ Tento systém výuky trval do konce zimy roku 1914. Po odchodu Jany Mozolové do nového pracoviště v Hovězí u Vsetína i odchod Františka Petříka, který ještě téhož roku nastoupil vojenskou službu, zůstal ve škole vyučovat pouze Josef Kříž. V měsíci říjnu přichází do školy na výpomoc Ludmila Vyskočilová z Vizovic.

Válečná léta se nesla i v bratřejovské škole ve znamení snížené školní docházky, ale i všeobecných mravů a morálky dětí. V rodinách i v celé vesnici vlivem válečné mobilizace chybělo zřetelně mužské pokolení. Ženy stěží zvládaly v domácnostech zastávat svoji i mužskou práci. Na výchovu a usměrňování dětí nebyl čas ani energie, a proto se mezi mládeží rozmohla značná nekázeň a nevázanost. Působit na děti dostatečně výchovně mnohdy nemohla ani škola, jelikož se potýkala s nedostatkem kantorů a tudíž i jistým organizačním zmatkem. Valná část staršího žactva navíc musela pro nedostatek mužských sil pomáhat s chodem hospodářství a domácností. Školní kronika dokonce přirovnává demoralizaci mládeže k sekundární oběti války a hlas učitele je naopak výstižně připodobněn k hlasu „volajícího na poušti“.⁵⁸

Po skončení první světové války se musela i zdejší obecná škola další z mnoha vyrovnávat s četnými obtížemi. Neodkladně se musely začít řešit těžkosti s vysokým počtem žáků v dvojtřídní škole. Roku 1919 proto škola úspěšně zažádala zemskou radu o zvětšení obecné školy z dvojtřídní na trojtřídní.

Znovu se v souvislosti s pádem katolického rodu Habsburků objevuje napětí v podobě vyrovnání náboženských vztahů mezi evangelíky a katolíky. Evangelické děti i učitel se díky novému řádu nemuseli ve škole povinně zúčastňovat katolických modliteb před začátkem a po konci vyučování. Z několika zpráv se dovídáme, že ideální poměry se nevyskytovaly ani v učitelském sboru. Velké pozdvižení v obci vyvolal konflikt starého správce školy Josefa Kříže a jeho následovníka Jana Jozífka. Spor o nárokování si školní zahrady vyústil v poněkud vyhrocené odstěhování J. Kříže do Čech, který za těchto nepříjemných okolností po téměř 38 letech působení na zdejší škole, odešel do penze. Kromě nového řídicího učitele Jana Jozífka z Jasenné přichází do bratřejovské obecné školy i Božena Vránová, absolventka

⁵⁷ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznam ze šk. let 1913–1914.

⁵⁸ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznam ze šk. let 1914–1918.

učitelského ústavu v Přerově. Z války se do školy bez pravé ruky a tudíž jako částečný invalida vrací i učitel František Petřík.

Počátek prvorepublikové éry se nesl především ve znamení organizování různorodých vlastenecko-poučných činností, které škola pořádala pro žactvo i jejich rodiče. Konala se dětská divadelní představení na motivy znovudobytí národní svobody, besídky, přednášky o osobnosti T. G. Masaryka. Připomínány byly narozeniny českých národních buditelů i jiných významných historických osobností, například K. H. Borovského, Jan Husa, Bedřicha Smetany či J. A. Komenského. Dne 26. června 1924 vítali žáci spolu se svými učiteli na cestě mezi Valašskou Polankou a Lužnou prezidenta T. G. Masaryka při jeho cestě po Valašsku. Prezidentskou návštěvu děti zažily i o čtyři roky později ve Vizovicích.

Exteriéry i interiéry školy postupně procházely rekonstrukcí a modernizací. Vyměněny byly tašky na střeše školní budovy, zakoupeno bylo cvičební nářadí pro výuku tělocviku, školní lavice byly opraveny a vymalovány. Stěny učeben zdobily obrazy s náměty z dějin českého národa. Stále rychlejším tempem se postupně rozrůstala žákovská i učitelská knihovna. Nově začali učitelé na konci školního roku pro děti pořádat někdy i dvoudenní výlety. Mezi navštívená místa patřily Pulčínské skály, hora Radhošť, vodní nádrž v Bystřičce u Vsetína či výstava soudobé kultury v Brně.

Zdravotní stav žactva byl ve srovnání s dětmi z okolních vesnic dobrý. Bratřejovským dětem se kupodivu více než ostatním vyhýbaly nakažlivé infekční nemoci a epidemie. Jen několik málo jedinců trpělo nějakým vážnějším nebo chronickým onemocněním. Od 20. let 20. století započalo povinné očkování sedmiletých a čtrnáctiletých dětí. V letech třicátých absolvovaly děti už také zubní prohlídky. Daň za celkově dobrý zdravotní stav mládeže si však vybrala svou oběť v podobě tragické události. Dne 21. srpna 1925 zahynula utopením se v místním rozbouřeném potoce velmi nadaná a pilná žákyně druhé třídy Vlasta Holubová.⁵⁹ Co se týče ostatní mortality dětí, jako nejčastější důvod úmrtí je v kronikách udáván zápal mozkových blan.

11. března 1927 byla školou uspořádána velká slavnost k příležitosti 78letých narozenin československého prezidenta T. G. Masaryka. Za zmínku stojí program slavnosti,⁶⁰ který nám poskytuje bližší obrázek soudobé společnosti a její kultury. Náplň pořadu se skládala z těchto složek:

---

⁵⁹ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznam ze šk. roku 1925.

⁶⁰ SOkA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznam ze šk. roku 1927.

1. Proslov správce školy
2. Přílehlavé deklamace
3. Cviky s větrníčky. Chlapci I. třídy.
4. Hra s psíčky
5. Rytmická rej se slunečníky
6. Teče voda (zpěv písně)
7. Různé národní tance
8. Vítězství jara – divadelní hra
9. Scéna u obrazu prezidentova a národní hymny

O podobné kulturní zážitky dětí i ostatních občanů se škola starala často. V tomto ohledu sehrávala v obci nesporně velmi významnou roli. Kromě divadelních her s vlasteneckou pointou děti předváděly v jevištní formě i klasické pohádky „O Popelušce“, „O princezně Pampelišce“ či „Ubrousku prostří se“. Velký úspěch zaznamenala i hra „Vánoce v horách“. Učitelka I. třídy Gabriela Varhaníková rovněž zakoupila loutkové divadlo, takže děti mohly zhlédnout i několik loutkových představení nacvičených učitelským sborem.

Ve školním roce 1928/29 bylo za souhlasu zemské školní rady v Brně povoleno zřízení pobočky pro I. třídu a to obzvlášť kvůli vysokému počtu dětí v tomto oddíle, který vystoupal až na číslo sedmdesát. Nová učebna byla zřízena v prostorách bytu řídicího učitele Františka Petřika. Ještě téhož roku prošla budova velkou a nákladnou rekonstrukcí v hodnotě 15.699 Kčs. Za tento peněžitý obnos byla v roce 1928 pořízena nová fasáda, podlahy i stropy. Dřevěná okna byla přetřena na bílo. Vymalovány byly rovněž všechny učebny a v cvičné kuchyni byl postaven nový kachlový sporák.⁶¹ Uspokojivý technický stav školy a zmenšení počtu žáků v jednotlivých třídách se pozitivně promítl jak do vyšší úrovně vyučování, tak především do kvality získaných vědomostí a dovedností.

Učitelé se snažili dosáhnout co nejlepších vzdělávacích úspěchů dětí i lepším organizováním školního vyučování. Zaváděny jsou například častější přestávky a dlouhé hodiny jsou nahrazovány kratšími úseky. Důraz je kladen na požadavky názornosti a učiva přiměřeného věku dětí: *„Ve zpěvu záleží velmi mnoho na výběru písní po stránce textové i hudební. Na nižším stupni musí to býti píseň opravdu dětská, má-li upoutati a nasytiti*

---

⁶¹ SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznamy ze šk. let 1928–1929.

*přirozený zájem žactva tohoto věku.*⁶² Zřejmá je snaha vyvarovat se co možná nejvíce mechanizaci učiva a naopak usilovat o logické a živé učení. Dále zde byla snaha dbát na časté opakování učiva tak, aby nové ihned nevytěsnilo staré. Pořizování a používání pomůcek se stává nezbytně nutným předpokladem pro správné zvládnutí a pochopení látky, neboť „*bez nich se učení mění v pouhé teoretizování*“. Ve dvacátých a především třicátých letech tak kvalita výuky i vzdělanost žáků všeobecně stoupla.

Od roku 1931 byly zavedeny na škole, stejně jako na sousední obecné škole v Uble, mléčné stravovací akce pro chudé žáky. Mléčné stravování finančně pokryla z části obec a z části Okresní péče o mládež ve Vizovicích. Ve školním roce 1933/34 bylo školou požádáno o zřízení pobočky III. třídy, jelikož počet žáků v této skupině značně přesáhl číslo šedesát. Žádost však byla zemskou školní radou zamítnuta, a proto došlo pouze k přerozdělení žáků v rámci celkové reorganizace tříd.

Na počátku druhé světové války nenastaly ve škole žádné větší změny, které by neobvyklým způsobem zasahovaly do chodu vyučování. Pořádány byly ještě besídky a divadla pro rodiče. Zakoupeno bylo i nové loutkové divadlo, rádio a gramofon. Avšak od roku 1939 i místní školu postupně zasáhly německá represivní nařízení, která zapověděla několik knih z učitelské i žakovské knihovny. Jednalo se především o knihy s národní či legionářskou tematikou. Zcela zakázáno bylo rovněž venkovní shromažďování žáků a od roku 1940 až do roku 1945 byla školní kronika uložena na okresním úřadě ve Zlíně. Školní zápisy z let 1940–1948 byly psány v jiné kronice.⁶³

S postupujícími válečnými léty nacistické represivní opatření nabíraly na radikálnosti. Zrušena byla výuka občanské výchovy, naopak povinně bylo zavedeno vyučování německého jazyka. Do ostatních předmětů, především dějepisu a vlastivědy, byla včleněna propaganda Říše. Kromě oslav narozenin Antonína Dvořáka, či Jana Amose Komenského, připomínaly se ve škole i narozeniny Adolfa Hitlera.

Na konci druhé světové války byla v obci pro Bratřejov i okolní obce⁶⁴ zřízena na krátkou dobu Lidová škola zemědělská. Vyučovalo se jedno odpoledne v týdnu. Díky peněžitém prostředkům získaných z pronájmu školní budovy⁶⁵ za účelem prázdninové

---

⁶² SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, inspek. záznamy ze šk. roku 1931-1932.

⁶³ SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, inv. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940*, záznam ze šk. let 1938–1940.

⁶⁴ Lhotsko a Ublo.

⁶⁵ Okresní péči o mládež ve Zlíně.

zotavovny, byl kompletně zrekonstruován interiér školy. Během posledních válečných měsíců navštěvovalo místní školu rovněž několik dětí z 18 km vzdáleného Zlína. Důvodem byly časté nálety na město a bombardování. Pokud tedy rodiče měli možnost, snažili se děti schovat na bezpečnější venkov.⁶⁶ Druhá světová válka si však i v Bratřejově vybrala tři přímé oběti na životech.⁶⁷

Dne 4. května 1945 byl Bratřejov postupně osvobozen sovětskou armádou a dne 15. května byla znovu plně obnovena i školní výuka.

---

⁶⁶ ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Bratřejov 1878–1953. Inventář*, Zlín – Klečůvka, 1967.

⁶⁷ Jaroslav Coudal, Karel Hučík a Oldřich Kovář.

3. Ublo

3.1. Geografická poloha

Obec Ublo se rozkládá na východě území České republiky, přibližně 19 km západně od slovenských hranic, 13 km jihozápadně od města Vsetína, 11 km severozápadně od města Valašské Klobouky a 17 km severovýchodně od města Zlína. Ublo leží v nadmořské výšce 470 m. n. m., která jej řadí na pozici nejvýše položené obce Vizovicka. Terén je svahovitého charakteru s typickým systémem karpatských kopců a úzkého údolí.

3.2. Historie obce

První písemná zmínka o obci je z roku 1450. Na rozdíl od jiných vesnic Vizovicka se o Uble nedozvídáme v zakládací listině vizovického cisterciáckého kláštera, nýbrž až o 189 let později a to z dokumentu tehdejšího vizovického opata Matyáše, který se rozhodl prodat fojtovi Bartoňovi fojtství ubelské⁶⁸. Název obce je pravděpodobně odvozen od slova „Ubl“, což znamená pramen či studánka. Zajímavostí je ubelské pečetidlo pocházející z roku 1780, na kterém je vyobrazen tokající tetřívěk. Můžeme tedy předpokládat, že tito dnes již velmi vzácní kurovití ptáci, byli v minulých stoletích pravděpodobně hojně rozšíření i ve vizovických horách.⁶⁹

Suverénně nejpočetnější skupina obyvatel se hlásila k náboženskému vyznání evangelickému. Za zmínku stojí zpráva z roku 1900, která hovoří o 396 obyvatelích, z nichž 14 se hlásilo ke katolické víře a 382 k víře evangelické. Obyvatelé Ubla se živilí převážně drobným zemědělstvím, ovocnářstvím a významný byl rovněž chov dobytka.

---

⁶⁸ Ve 13. století, kdy již fungoval vizovický cisterciácký klášter, tedy ještě Ublo s největší pravděpodobností neexistovalo.

⁶⁹ Ubelské pečetidlo. In: *Ublo: sborník k 550. výročí první písemné zmínky o obci Ublo*. Ublo: Obecní úřad Ublo, 2000, s. 9.

3.3. Vznik ubelské školy

První písemná zmínka o škole v Uble, zapsaná okresním školním dozorcem Janem Rozsypálkem, je z roku 1886. Rozsypálek ve školní zprávě podrobně zmiňuje skutečnost, že zatímco jiné obce byly vlastní školou obdařeny už před rokem 1884, v obci Ublo tomu tak nebylo, jelikož byla odjakživa přiškolená k sousední obci Jasenná.⁷⁰ Důvody pro zřízení školy v Uble byly pádné. Děti z Ubla musely cestou do jasenské školy překonávat značné obtíže v podobě velké vzdálenosti a časté nepřízně počasí. Podstatným impulzem pro stavbu vlastní školy bylo tragické úmrtí žákyně, která se utopila při cestě do školy v jasenském potoce.

První krok byl učiněn za starostování Josefa Navrátila, který svolal kvůli této záležitosti v obci valnou hromadu. A konečně jeho nástupce Jan Navrátil podal žádost o zřízení vlastní školy okresnímu hejtmanu Ignáci Flascharovi. Ten vznik nové školy plně podporoval a její zřízení povolil. Ke stavbě školy byl povolán stavitel Otto Zeman, který vyhotovil stavební plány a v dubnu roku 1884 stavbu započal. Budova školy byla dokončena v měsíci září téhož roku. Přestože financování stavby nebylo jednoduché, 14. října 1884 byla škola slavnostně otevřena za přítomnosti občanů Ubla, ale i občanů z okolních obcí a rovněž samotného okresního školdozorce Jana Rozsypálka.⁷¹ Vznikem ubelské školy se ulevilo nejen místním dětem, které do té doby musely každodenně překonávat namáhavou cestu do sousední Jasenné, ale také jasenským školám. Zatímco ve veřejné škole katolické ubylo šest žáků, soukromou školu evangelickou opustilo žáků sedmdesát. Zajímavostí je, že učitel byl do ubelské školy přidělen, až o dva roky později a to 19. března roku 1886.⁷²

Prvním učitelem v Uble se tedy stal Karel Kutěj, který do té doby působil jako podučitel na obecné škole v Lidečku. Narodil se 27. srpna 1862 na Vsetíně, předběžná studia absolvoval v Novém Jičíně, Valašském Meziříčí a Těšíně. Po té studoval na pedagogiu v Příboře. Po čtyřech letech studia a závěrečných zkouškách obdržel Karel Kutěj vysvědčení dospělosti pro obecné školy. První místo, kde působil jako podučitel, byla Horní Lideč a Lidečko. Po dalším samostudiu složil v Olomouci zkoušku učitelské způsobilosti pro obecné školy.⁷³

---

⁷⁰ SOKA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, první záznam zapsaný J. Rozsypálkem v roce 1889.

⁷¹ SOKA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, první záznam zapsaný J. Rozsypálkem v roce 1889.

⁷² VALŮŠEK, David. *Školy v Jasenné*. Jasenná: Obec Jasenná, 2005, s. 34.

⁷³ SOKA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*.

3.4. Historie školství v Uble od roku 1886–1945

První školní rok vyučování na ubelské škole započal v letech 1886/87. Do školy bylo v prvním roce zapsáno 75 dětí. Z toho 39 chlapců a 36 děvčat. Během školního roku byly zapsány další 4 děti a naopak 8 jich ze školy vystoupilo. Do vyššího oddělení na konci roku postoupilo 52 dětí, z toho 30 chlapců a 22 děvčat. Nepostoupilo 15 dětí, z toho 9 chlapců a 6 děvčat. Návštěvnost školy odpovídala potřebě sezónních prací na poli. Nejvyšší proto byla v zimě a to konkrétně v měsíci lednu a nejnižší naopak v měsíci květnu. Naopak v roce 1889 byla kupodivu návštěva školy nejvyšší v měsíci červnu a nejnižší v měsíci říjnu. Na začátku školního roku 1890/91 navštěvovalo školu 73 dětí, 68 dětí školní rok dokončilo a 53 dětí bylo schopno postupu.⁷⁴ Značná část rodičů bohužel děti v pravidelné školní docházce příliš nepodporovala a děti posílala do školy spíše jenom v zimních měsících, kdy odpadla práce na poli a pasení dobytka.

Za připomenutí stojí důležitá událost ze dne 7. června 1891, kdy zachvátila Ublo nebývalá noční povodeň. Na životech si patrně oběti nevybrala, za to způsobila v obci škody nebývalého rozsahu. Zaplaveny byly sklepy, domy, hospodářské budovy. Pole byla zanesená kamením a šterkem, úrodná půda byly odplavena a stromy byly vyrvány i s kořeny. Ve školní kronice je této neblahé události věnováno několik stran.

Počátkem školního roku 1892 se uskutečnila volba nové ubelské školní rady, do které byl dosazen na místo předsedy Jan Navrátil. Do dalších funkcí pak Tomáš Mikuláščík, Jan Šimek a Jan Tomanec. Od školního roku 1895/96 se začíná ve školní kronice objevovat podrobný výpis docházky, omluvených i neomluvených hodin a závěrečného prospěchu žáků. Tak například v roce 1896 byl prospěch u 19 dětí hodnocen jako velmi dobrý, u 27 jako dobrý, 11 dětí postoupilo s hodnocením dostatečným, 2 děti nebyly pro nemoc klasifikovány a 14 dětí nebylo schopno postupu. Jako příčiny nelichotivého výsledku jsou udávány nemoci dětí, neschůdnost cest v důsledku nepřízně počasí, pasení dobytka, ale i nedostatečné učební prostředky dětí, nepozornost, ledabylost a nesevdomitost.⁷⁵

Ve školním roce 1897/98 dostala ubelská škola finanční dar od Záložny ve Vizovicích v hodnotě 6 zlatých. Za ty byly zakoupeny školní potřeby pro chudé žáky. Tyto finanční dary dostávala ubelská škola i v letech následujících.

---

⁷⁴ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy ze škol. let 1886–1891.

⁷⁵ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy ze škol. let 1892–1896.

I školní budova se dočkala oprav a drobných rekonstrukcí. Svou podobu postupně měnilo taktéž okolí školy. Tak například ve školním roce 1897/98 byly zhotoveny nové kamenné schody do sklepa a rovněž byl vydlážděn schod do budovy školy. V neodpovídajícím technickém stavu bylo ve škole sociální zařízení, které již zcela nevyhovovalo hygienickým normám té doby. A proto byly v roce 1901 vybudovány nové školní záchody. Ty se dočkaly dalšího rekonstrukce i v roce 1909, kdy byly dřevené záchody nahrazeny zděnými. Na památku 50 letého výročí panování Františka Josefa I., byly před školní budovu vysázeny čtyři lípy. O tři roky později byla školní budova pokryta lepenkou a v roce 1906 prošla zvenku generální opravou. Opravy v prvních dvaceti letech fungování školy dovršilo pokrytí střechy hlíněnými taškami, které byly zakoupeny z finančních darů obyvatel Ubla. Změn se postupně dočkal i interiér školy. Na počátku desátých let byl pořízen věšák na oděv a železná i slaměná čistidla na obuv. Učírna i chodba byly nově vymalovány.⁷⁶

Zajímavé jsou téměř každoroční zprávy o pokutách udělených školní radou rodičům, kteří své školou povinné děti nedostatečně posílali do školy. Tak byl například ve školním roce 1900/01 finančně sankcionován Jan Tomeček, který neumožňoval svému pacholkovi Josefu Turečkovi vyučování pravidelně navštěvovat, ale i spousta dalších ubelských občanů. Počátek nového tisíciletí se nese ve znamení postupující modernizace a urbanizace měst i vesnic. Tento trend postupně proniká i do izolovanější oblasti Valašska. Informace z roku 1903 hovoří „o snaze osadníků držeti příbytky úhlednější a zdravější“.⁷⁷ Lidé například ve svých obydlích postupně začínají nahrazovat malá okna novými a většími. S tímto jevem se rozšiřuje i fenomén pěstování květin za okny. Hliněné podlahy jsou nahrazovány dřevěnými a dle dostupných údajů dochází též k hygieničtějším úpravám hnojiště. Ve škole byly zavedeny každoroční „Dny dětí“ spojené s besídkami pro rodiče.

Období první světové války se neslo mimo jiné ve znamení zvýšené absence žáků ve škole. Především starší děti musely často z důvodu nedostatku pracovních sil pomáhat s polními i domácími pracemi. Už v prvním roce války bylo mobilizováno 56 mužů z Ubla, ve vesnici tedy ubylo pracovní síly, kterou tak musely kromě žen přirozeně zastávat i děti. Kvůli nedostatku pracovní síly se často dokonce nestihla do příchodu zimy sklidit celá úroda na polích. Mimo domácí pracovní povinnosti se museli navíc žáci povinně zúčastňovat pletení

---

⁷⁶ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy z šk. let 1897–1906.

⁷⁷ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznam ze šk. roku 1903.

teplých oděvů a dále sběru kovu, vlny či kaučuku pro potřeby válečné fronty. Sbírány byly rovněž ostružinové a jahodové listy, které měly vojákům posloužit jako náhražka čaje.

Život obyvatelům Ubla ve válečných letech znepríjemňoval rovněž výskyt infekčních nemocí, jako byla spála, osypky, úplavice či záškrť. V průběhu školního roku 1916/17 dokonce na tyto choroby umřely čtyři děti, což pro školu znamenalo nelichotivý a smutný rekord. Nemalé změny v období první světové války nastaly rovněž na učitelských postech, jelikož správce školy Karel Machotka byl povolán do vojenské služby. Ve škole tedy zůstal pouze učitel Jaroslav Lachman. Ten však byl zanedlouho poslán do školy v Jasenné a místo něj přišel do Ubla vyučovat jeho bratr Josef Lachman. V roce 1915 však musel i on nastoupit vojenskou službu, a proto se následkem této skutečnosti celý měsíc ve škole nevyučovalo. Situaci stabilizoval až příchod Karla Žáčka, učitele ze Sehradic, který v Uble na pozici správce školy setrval až do návratu Karla Machotky v roce 1916. Roku 1919 se díky příchodu nové učitelky Ludmily Vyskočilové z Vizovic mohlo v obou třídách vyučovat již v plném režimu. Dvacet let od otevření ubelské školy navštěvovalo vyučování již kolem 100 žáků. V roce 1916/17 bylo na začátku školního roku zapsáno přesně 108 dětí. Z toho však, jak je výše uvedeno, čtyři děti umřely. Dále tři děti navštěvovaly měšťanskou školu ve Vizovicích a dvě děti byly z důvodu slabomyslnosti povinnosti školní docházky zproštěny. Zajímavostí bylo, že patnáct dětí mělo z úředního nařízení od školních závazků úlevu a to i přesto, že tyto úlevy byly již roku 1910 zrušeny. I tak se počet dětí navštěvující ubelskou školu každoročně zvětšoval. Pravděpodobně kvůli tomuto nárůstu byla škola roku 1916 rozšířena z jednotřídní na dvojtřídní. Vzhledem k nedostatku kantorů, vyučoval obě třídy Karel Machotka. Až roku 1919 přibyl znovu do místní školy jakožto částečný invalida Jaroslav Lachman a výše uvedená Ludmila Vyskočilová.⁷⁸

Konec první světové války se nese ve znamení narůstající bídy a nebyvalého zdražování cen potravin i dalšího zboží. Tak se vzhledem k vysoké ceně látek a oblečení se v obci znovu obnovila tradice předení na kolovratech. Starší ženy znovu učily tomuto řemeslu mladá děvčata, která již příst neuměla. K příležitosti oslavy konce války a vzniku svobodné vlasti vysázely děti se svými rodiči tři památeční lípy nesoucí názvy „Lípa svobody“, „Lípa práce“ a „Lípa Masarykova“. Tradice „Stromkových dnů“ byla zachovávána i v letech následujících.⁷⁹

---

⁷⁸ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949, záznamy ze šk. let 1914–1919.*

⁷⁹ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949, záznamy ze šk. roku 1919.*

Nepříjemná pro děti i učitele byla skutečnost, že se obě třídy nadále vyučovaly pouze v jedné učebně. Situace se již jevila jako dále neúnosná, a proto byly v roce 1921/22 na doporučení okresního školního inspektora Františka Jiříčka vypracovány plány na přístavbu nové třídy, učitelského bytu a kabinetu. O dva roky později byla nejprve vykopána nová studna a po té již nic nebránilo uskutečnit stavbu nové učebny, učitelského bytu, školního kabinetu a na příkaz zemské školní rady i kuchyně pro vaření i výuku domácí nauky. Je nutno podotknout, že tento předmět se stal v následujících letech mezi děvčaty velmi oblíbeným. Na stavbě nového zázemí se podíleli především občané Ubla, Vizovic a ostatních přilehlých obcí. Škola rovněž získala nové přírodopisné pomůcky a nábytek jak do nové, tak později i do staré učebny.

I v učitelském sboru nastalo několik změn. Po výpomocném učiteli Ignáci Novotnému z Vrbátek na Prostějovsku, dále Josefovi Černavovi z Vrchovce u Valašského Meziříčí, Ludmile Novotné ze Vsetína a Janu Ševčíkovi z Lípy u Zlína, přišel do ubelské školy roku 1930 na pozici učitelského čekatele rodák ze sousedního Bratřejova Gustav Imrýšek. Tento muzejník, etnograf, spisovatel, kronikář města Vizovic, zakladatel folklórního kroužku a cimbálové muziky působil v místní škole tři roky. V roce 1937/38 se stala správkyň školou místo Karla Machotky Heřma Petřů z Veselé. Na obecné škole působil po odchodu Gustava Imrýška spolu se správkyň školou rovněž Josef Koutný. Zajímavostí je, že zápisy ze školních let 1934/35, 1935/36 a 1936/37 v kronice chybí. A ani zpráva z roku 1937 tento fakt jakkoli nevysvětluje.

Novou roli ve vzdělávání dětí na Vizovicku začíná postupně hrát měšťanská škola ve Vizovicích. V záznamu z roku 1932 se hovoří o tom, že patnáct žáků z Ubla nově navštěvuje tuto měšťanku. O rok později se již protokol zmiňuje o dvaceti žácích.⁸⁰

Přestože následující období druhé světové války přineslo všem obyvatelům Protektorátu Čechy a Morava nemalé těžkosti, na konci třicátých let dvacátého století došlo v ubelské škole i k několika pozitivním změnám v oblasti školních i mimoškolních aktivit, které byly patrně dozvukem předchozí první demokratické éry Československa. Každoročně byly pořádány nejrůznější besídky, divadelní představení, vánoční nadílky pro děti či čajové večírky pro rodiče. Oslavován byl „Den matek“, jenž byl spojený s kulturním programem dětí.

---

⁸⁰ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949, záznamy ze šk. let 1932–1933.*

Na podzim roku 1938 bylo zřízeno Rodičovské sdružení. A právě toto sdružení, kterému předsedal František Jarošek, zasahovalo nezanedbatelnou měrou do fungování školy. Díky čajovým sešlostem, které pořádalo a které měly především charitativní záměr, byla z vybraných prostředků do učeben zakoupena umyvadla, nová kamna, vybavení fyzikálního kabinetu, cvičné kuchyně, brašna první pomoci a další školní pomůcky. Sdružení taktéž zabezpečovalo finanční chod nového školního projektu s názvem „Vaření pro chudé“.⁸¹

Vaření pro chudé navazovalo svým charakterem na mléčné svačinky z let minulých a mělo i obdobný cíl, a sice zajistit polední stravu v podobě teplé polévky pro děti z nemajetných rodin a rovněž pro děti pasekářů, pro které bylo cestování do školy fyzicky namáhavé a vyčerpávající. Do jeden rok trvajícího projektu tak bylo zařazeno celkem 46 žáků a mezi dětmi se toto „obědvání“ těšilo velké oblibě. Polévky ve školní kuchyňce připravovaly vždy dvě matky, které se mezi sebou při vaření střídaly.

Pořádána byla také soutěž zdatnosti, ve které se mezi sebou žáci měli utkat z hlediska nejlepšího prospěchu a chování. Nejlepší dva žáci každé třídy byli obdarováni knihou. Knihy škole věnovalo Národní souručenství.

Tyto i jiné aktivity však v ubelské obecné škole brzy na několik budoucích let utichly. 17. října 1940 byla z nařízení školní kronika zapečetěna a uložena do školního archivu.

Za druhé světové války zažili občané Ubla krušné chvíle. Jednak byli sužováni hladem a narůstající bídou, ale především měli strach o holé životy. Oblast východní Moravy a především Beskyd a Valašska se ke konci války stala významným střediskem partyzánského odboje. V místních lesích působila známá a Němci obávaná I. Československá partyzánská brigáda Jana Žižky, pod vedením sovětského důstojníka Dajana Bajanoviče Murzina.⁸² A stejně jako obyvatelé vypálené Ploštiny a Prlova i ubelští občané ukřývali partyzány ve svých domovech a zásobovali je jídlem či léky. Do této partyzánské revolty byla zapojena i ubelská škola a řídící učitelka Heřma Petřů, která dokonce partyzány schovávala v prostorách školní budovy. Dle zpráv se tak údajně dělo i během vyučování. Vzhledem k angažovanosti Ublanů a jejich úzké spolupráci s partyzány i se sousedy z nedalekého Prlova, očekával by Ublo pravděpodobně stejně tragický osud jako Ploštinu a Prlov. Avšak brzký příchod sovětské armády už nedovolil nacistům v této věci cokoliv podniknout. 4. května 1945 bylo Ublo osvobozeno Rudou armádou. Díky tomu byly ztráty na životech

---

⁸¹ SOKA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy ze šk. roku 1938.

⁸² CÍLEK, Roman. *Den, kdy udeřilo zlo: prlovská tragédie, 1945*. 2. dopl. vyd. Nymburk: Vega-L, 2010. ISBN 978-80-87275-22-1.

v této obci minimální. K přímým obětem druhé světové války tak v Uble patřil pouze František Kobzáň, který padl při bombardování Lipska roku 1944 při výkonu nucených prací a dále Jan Kratina, žák 4. postupného ročníku, kterému vybuchl v kapse nalezený granát.⁸³

3.5. Ubelská škola od roku 1945 do roku 1975

Začátek školního roku 1945/46 se nesl v duchu reorganizace. Vzhledem k existenci měšťanské školy ve Vizovicích a úbytku žáků navštěvujících ubelskou obecní školu, došlo k redukci počtu tříd ze dvou na jednu. Do života obce v poválečných letech rovněž zasáhlo vystěhování se mnohých ubelských rodin do německého pohraničí. I tímto způsobem tedy škola přišla o několik žáků. Vyučovalo se celodenně, ale pouze v jedné třídě. Počet žáků navštěvující školu se tak dostal na číslo 33, z toho bylo 17 chlapců a 16 děvčat. Proběhla také nová volba do školní rady.

Zřízena byla stravovací stanice, která svou činností navázala na obdobný předválečný projekt „Vaření pro chudé“. Její provoz zajišťovala sama řídící učitelka Heřma Petru, která všem žákům vařila a podávala bílou kávu. Finanční náklady v hodnotě 1794 Kčs uhradila Okresní péče o mládež ve Vizovicích. V letech 1946-1948 se třikrát týdně vařilo kakao, jedenkrát týdně byla podávána polévka či obložený chléb. Podobný systém stravování dětí se na místní škole udrželo i v letech následujících. Ve škole rovněž po skončení války proběhlo několik ošacovacích akcí Amerického červeného kříže, při které děti dostávaly především boty a teplé zimní oblečení. V roce 1947 proběhla v ubelské škole první zubní prohlídka, při které byl všem žákům zkontrolován a ošetřen chrup. Děti rovněž absolvovaly celkovou lékařskou prohlídku, která byla vykonána okresní školní lékařkou Mudr. Jančíkovou. Ta doporučila podávat žákům v zimním období rybí tuk a vitamín C. O dva roky později byly rovněž všechny děti pojištěny proti úrazu. Ze záznamů se dozvídáme, že několik dětí trpělo onemocněním štítné žlázy.⁸⁴

Od roku 1948 proběhlo v místní obecné škole mnoho agitačních akcí souvisejících s novou politickou a ideologickou situací v tehdejší Československu. Jednalo se například o oslavy Říjnové revoluce či únorových událostí, oslavy narozenin Klementa Gottwalda, J. V. Stalina či A. S. Puškina, „Týden střízlivosti“, „Světový týden mládeže“, poučení o významu první pětiletky, vzpomínky na vznik Rudé armády, Svátek práce či navštívení

⁸³ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy ze šk. roku 1945.

⁸⁴ SOkA Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy ze šk. let 1945–1949.

krajinské výstavy ve Vsetíně „Valašsko v práci“. Akcí podobného charakteru se za ten rok odehrálo nespočetně a v podobném duchu se nesly v místní škole i následujících několik let.

1. dubna 1948 byla v Uble zřízena mateřská škola pod vedením učitelky Olgy Horákové. Umístěna byla v druhé nevyužívané učebně obecné školy. Do školky první rok rodiče zapsali 22 dětí.⁸⁵

V 50. letech navštěvovalo obnovenou dvojtřídní školu zhruba 35 – 43 žáků. Ředitelem školy byl až do roku 1957 Ladislav Sedláček, kdy ho vystřídal Josef Koutný z okresu Kojetín. V roce 1952 k němu přibyla absolventka kroměřížského gymnázia Alena Kopecká a o rok později ji vystřídala absolventka pedagogického gymnázia Jiřina Šťastná.⁸⁶

Škola se v roce 1953 dočkala výkopu nové studny, instalace vodovodu a telefonu. Zakoupen byl psací stůl i stroj a nový nábytek. O rok později byla škola kompletně oplocena.

Žáci se každoročně povinně zúčastňovali nejrůznějších sběrů, pomáhali při sklizni brambor či výsadbě stromů. Učitelé naopak pomáhali s organizací voleb do národních výborů. Příznačné zhodnocení dobových voleb ředitelem školy znělo takto: „*Volby proběhly velmi dobře, všichni kandidáti zvoleni.*“⁸⁷ Na konci 50. let byla na národní i mateřské škole zavedena tradice školních výletů na konci školního roku. Ve školním roce 1959/60 došlo kvůli poklesu počtu žáků k přeměně školy z dvojtřídní na jednotřídní. Tato jednotřídka pojímala 1. – 4. ročník národní školy. Od pátého ročníku většinou navštěvovaly ubelské děti školu ve Vizovicích. Díky volnému prostoru, který vznikl zrušením jedné učebny, vznikla ve škole dílna.

Počátkem 60. let došlo k transformaci učebních osnov. Změněn je i název školy z národní na základní devítiletou školu. Dále dle nových školských nařízení dostávají všechny děti zdarma učebnice a školní potřeby. Vzápětí však vyvstal problém s poškozováním učebnic dětmi, které měly sloužit i pro výuku budoucích ročníků. Co se týče školních i mimoškolních aktivit, tak i v letech 60. pokračovala tradice oslav MDŽ z let předchozích. Děti se sdružovaly v pionýrských oddílech a povinně se zúčastňovaly sběru léčivých bylin. Budoucí novou ředitelkou byla v obci založena tradice lampionových průvodů. Tyto akce se již nesly v uvolněnějším charakteru, než v letech minulých. I fyzicky náročné brigády v JZD vystřídalo pěstování zeleniny na školních záhoncích. Vzhledem k pokračujícímu poklesu dětí je od roku 1962 ve škole zrušena výuka 4. a 5. ročníku a v Uble jsou tak děti vyučovány pouze do

---

⁸⁵ SOKa Zlín, NŠk Ublo, inv. č. 101. *Kronika školní 1884–1949*, záznamy ze šk. roku 1948.

⁸⁶ SOKa Zlín, ZDŠ Ublo, neinventarizováno. *Školní kronika 1949–1975*, záznamy ze šk. let 1950–1957.

⁸⁷ SOKa Zlín, ZDŠ Ublo, neinventarizováno. *Školní kronika 1949–1975*, záznamy ze šk. let 1956–1957.

3. třídy. Současně přichází do školy nová ředitelka a zároveň ubelská občanka Věra Hejtmánková.⁸⁸

Ve škole bylo vystavěno nové sociální zařízení. Kromě toho je v prostorách bývalého učitelského bytu zbudována dílna, šatna pro děti základní i mateřské školy a kabinet. Od roku 1964 je ve zdejší mateřské škole zřízen celodenní provoz. Z toho důvodu byla v budově školy zbudována školní jídelna a kuchyně, která denně připravovala obědy pro děti v mateřské i základní škole.

Škola se však nadále potýkala se značným úbytkem žáků. Zatímco v roce 1886 bylo do školy zapsáno 75 dětí, zhruba o 100 let později navštěvovalo školu pouze 11 dětí. Proto přichází v roce 1967 návrh ONV na zrušení školy a definitivní přesunutí všech žáků do školy ve Vizovicích. Kvůli špatným autobusovým spojům a předpokladu vzrůstajícího počtu dětí v letech budoucích byla nakonec výuka v obci na několik dalších let i nadále zachována. Úroveň vědomostí žáků se bohužel rok od roku zhoršovala. Jako důvod tohoto nelichotivého trendu je ředitelkou školy uváděn vysoký nezájem rodičů o prospěch ratolestí, který se odráží i v malé motivaci a přirozené soutěživosti dětí. Stížnost ředitelky Hejtmánkové z roku 1975 zní doslovně takto: *„Celý ročník je málo aktivní, nemá vynikajících žáků a každou novou věc je třeba úplně nadřít. Přitom přípravě do školy je v rodinách věnována minimální péče. Rodiče se spokojí i s horší známkou, což se přenáší i na děti. Žačka 1. třídy byla bystrá, snaživá, ale scházel jí soupeř, s nímž by mohla soutěžit.“*⁸⁹

---

⁸⁸ SOkA Zlín, ZDŠ Ublo, neinventarizováno. *Školní kronika 1949–1975*, záznamy ze šk. let 1960–1962.

⁸⁹ SOkA Zlín, ZDŠ Ublo, neinventarizováno. *Školní kronika 1949–1975*, záznamy ze šk. let 1967–1975.

3.6. Zánik základní školy v Uble

Neustále klesající počet narozených dětí v obci nedokázal zastavit ani silnější rok 1972, ve kterém do první třídy nastoupilo pět žáků. V roce následujícím už nenastoupil do 1. ročníku nikdo. V úvahu tedy přicházely dvě varianty. Jedna varianta počítala s úplným zrušením školy, druhá varianta navržená SRPŠ předkládala návrh navýšení počtu dětí na místní škole ponecháním si 5. ročníku do doby, než se počty dětí opět navýší. Tento druhý návrh byl však 30. června 1974 radou MNV Ublo zamítnut. Bylo tak rozhodnuto i bez vyslechnutí názoru ředitelky školy, části rodičů a nastávajícímu faktu, že v letech budoucích se předpokládal výrazný nárůst počtu dětí. V důsledku toho ve školním roce 1974/75 navštěvovalo místní školu pouze šest dětí. Ještě téhož roku byl tedy školním inspektorem podán návrh na zrušení školy a přeřazení zbylých dětí i učitelky Věry Hejtmánkové na Základní školu ve Vizovicích. Obecnou nelibost a zklamání ze zrušení školy a zároveň i obavu rodičů o budoucnost dětí popisuje Věra Hejtmánková takto: „*Zrušení školy vyvolalo u rodičů malých dětí obavy, neboť už žák 1. třídy najezdí denně 18 km. Při zpáteční cestě zajíždí autobus do Chrastěšova (část Vizovic) a tím se trať prodlouží o 6 km. Starší občané nesou ztrátu školy hůře, neboť si k ní vytvořili citový vztah a v mnohých rodinách ji navštěvuje už čtvrtá generace.*“⁹⁰ Poslední školní rok základní školy Ublo byl zakončen výlety do Rožnova a na slovenskou Malou Fatru. Od školního roku 1975/76 byli žáci přiškoleni do 6 km vzdálených Vizovic.

Ač se obecná a později základní škola v Uble nedočkala ani 100 let své existence, jednotřídní mateřská škola zůstala v obci zachována až do současnosti.

---

⁹⁰ SOkA Zlín, ZDŠ Ublo, neinventarizováno. *Školní kronika 1949–1975*, záznam ze šk. roku 1975–76.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Anna Vašková
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Historie školství na Vizovicku do roku 1945 (se zaměřením na město Vizovice a obce Bratřejov a Ublo)
Název v angličtině:	History of Education System in Vizovice until 1945 (with focus on the town Vizovice and villages Bratřejov and Ublo)
Anotace práce:	Práce se zabývá historií školství ve Vizovicích a obcích Bratřejov a Ublo. V práci jsem se snažila nastínit počátky vzniku a obecný rozvoj školství na Vizovicku v kontextu všeobecných historických a kulturních souvislostí. Zaměřila jsme se především na stav místního školství konce 19. a počátku 20. století. V práci se zmiňuji i o historii města Vizovice a přilehlých obcích Bratřejov a Ublo.
Klíčová slova:	Historie školství na Vizovicku, vizovické školy, škola Bratřejově, škola v Uble
Anotace v angličtině:	This work engages in history of an education system in Vizovice and villages Bratřejov and Ublo. In this work I tried to outline a beginning of an origin and a general progress of the education system in the surroundings of Vizovice in a context of a general historical and culture connections. I mainly focused on a state of a local education towards the end of the 19 th century to the beginning of the 20 th century. In my work I also touch on a history of Vizovice and contiguous villages Bratřejov and Ublo.
Klíčová slova v angličtině:	History of education system in Vizovice, Vizovice schools, school in Bratřejov, school in Ublo
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	50 stran
Jazyk práce:	CZ

Závěr

Školství na Vizovicku se dále vyvíjí až do dnešní doby. Zatímco ubelská základní škola kvůli nedostatku žáků v polovině 70. let zanikla, malotřídní základní a mateřská škola v Bratřejově setrvává dodnes. I přes to, že se v ní vyučuje pouze do 4. třídy základní devítileté školy, sehrává v životě občanů velmi důležitou roli a svou přítomností v obci usnadňuje dětem první léta povinné školní docházky. Ve Vizovicích dnes funguje velká základní devítiletá škola, která plní rovněž funkci spádové školy pro žáky druhého stupně z obcí Zádveřice, Lutonina, Jasenná, Ublo, Lhotsko a Bratřejov. Zatímco první stupeň školy sídlí ve staré „stoleté“ budově na Masarykově náměstí. Druhý stupeň je umístěn do budovy nové, moderní, postavené na ulici Školní. Kromě základní devítileté a mateřské školy dnes ve městě funguje také Střední škola oděvní a služeb Vizovice. Ta nabízí vzdělávání ve třech čtyřletých maturitních oborech, dvou tříletých výučných oborech a jednom nadstavbovém studiu.

Moje práce reflektuje počátky a rozvoj školství na Vizovicku do roku 1945. Jsou v ní rovněž popsány potencionální okolnosti, které zasahovaly do vývoje školství. Mezi ty patřily například kulturní vlivy, které nemalou mírou ovlivňovaly život obce, školy i obecné mezilidské vztahy. Na Vizovicku to byly zejména náboženské rozepře mezi katolíky a protestanty, které zapříčinily značné občanské neshody i v oblasti vzdělávání dětí. Dále valašský způsob života místních obyvatel. Rok na Valašsku se totiž prakticky až do první poloviny 20. století dělil na „zimní“ a „letní“ část. Zatímco v zimě Valaši odpočívali, na jaře vyháněli ovce na horské pastviny a tam s nimi v naprostém ústraní při salaších setrvali až do podzimu. I přesto, že v 19. století, v době největšího rozvoje školství ve Vizovicích i okolních obcích, pomalu salašnický způsob života ustupuje, podobně nastavený biorytmus u místních obyvatel ještě na řadu desetiletí setrval. Proto byly některé děti až do druhé světové války najímány fojty a zámožnějšími sedláky za pasáčky a školu jim bylo umožněno navštěvovat pouze v zimě.

Zaměřila jsem se taktéž na zmapování forem dobové výuky či mimoškolních aktivit pořádaných místními školami pro děti i jejich rodiče. Určitou pozornost jsem věnovala i charakteru tehdejších rodičů a učitelů. Velmi mě totiž zajímal jejich vztahu k životu školy a postoj k výchově a vzdělávání dětí. Práci jsem chtěla také obohatit o zmapování častokrát velmi zajímavé historie školních budov.

Školství na Vizovicku sehrálo bezesporu důležitou úlohu při vytváření i uchování kulturních hodnot kraje. Pro obce Bratřejov a Ublo se navíc škola stala významným a často

i jediným zdrojem kulturních a společenských aktivit a to nejen pro děti, ale i pro jejich rodiče a ostatní občany. Místní školy se také významným způsobem podílely na utváření pocitu sounáležitosti dětí s jejich obcí a rodným krajem.

Seznam použitých pramenů a literatury

Literatura:

- CÍLEK, Roman. *Den, kdy udeřilo zlo: prlovská tragédie, 1945*. 2. dopl. vyd. Nymburk: Vega-L, 2010. ISBN 978-80-87275-22-1.
- ČIŽMÁŘ, Josef. *Dějiny a paměti města Vizovic*. Brno: J. Čižmář, 1933.
- ČIŽMÁŘ, Josef. *Národopisné a životopisné paměti Vizovic*. Vizovice: J. Čižmář, 1938.
- HOLINKOVÁ, Jiřina. *Dvě studie z dějin městské školy na Moravě v předbělohorském období*. 1. vyd. Olomouc: MONSE, 2005. ISBN 80-244-0987-9.
- IMRÝŠEK, Břetislav. *Bratřejov: 200 let školství: 120 let budovy školy: 100 let sboru dobrovolných hasičů*. Bratřejov: Obec Bratřejov, 2007.
- KOVÁŘŮ, Věra. *Lidový kroj na Valašsku*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1982.
- LUKŠA, Miroslav. *100 let trvání budovy školy v Bratřejově*. Bratřejov: Místní národní výbor v Bratřejově, 1986.
- MÁČEL, Emil. *Stručné dějiny města Vizovic a boje jeho občanů za svobodu*. Vizovice: Okresní výbor českého svazu bojovníků za svobodu, 1992.
- *Ublo: sborník k 550. výročí první písemné zmínky o obci Ublo*. Ublo: Obecní úřad Ublo, 2000.
- URBACHOVÁ, Eva. *Lidový kroj na Vsetínsku*. 2. rozš. vyd. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, 2004. ISBN 80-239-4011-2.
- VALŮŠEK, David. *Školy v Jasenné: 1778-2005*. 1. vyd. Jasenná: Obec Jasenná, 2005. ISBN 80-239-6273-6.
- *100. výročí budovy školy na Masarykově náměstí ve Vizovicích 1892-1992*. Vizovice: [s. n.], 1992.
- *500 let obce Bratřejov*. Bratřejov: [s. n.], 1981.

Prameny:

- SOKA Zlín, NŠk Vizovice, i. č. 562. *Školní kronika 1874-1900.*
- SOKA Zlín, NŠk Vizovice, i. č. 563. *Školní kronika 1913-1938.*
- SOKA Zlín, NŠk Vizovice, i. č. 564. *Školní kronika 1920-1936.*
- SOKA Zlín, NŠk Vizovice, i. č. 565. *Kronika školní 1943-1945.*
- SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, i. č. 175. *Kronika obecné školy 1886-1940.*
- SOKA Zlín, NŠk Bratřejov, i. č. 176. *Kronika školní 1940-1948.*
- SOKA Zlín, NŠk Ublo, i. č. 101. *Kronika školní 1884-1949.*
- SOKA Zlín, ZDŠ Ublo, neinventarizováno, *Školní kronika 1949-1975.*
- ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Bratřejov 1878–1953. Inventář, Zlín – Klečůvka, 1967.*
- VYSOUDIL, František. *Zemědělské školy ve Vizovicích 1912–1974. Inventář, Zlín – Klečůvka, 1984.*

Internetové zdroje:

<http://bratrejov.wz.cz/>

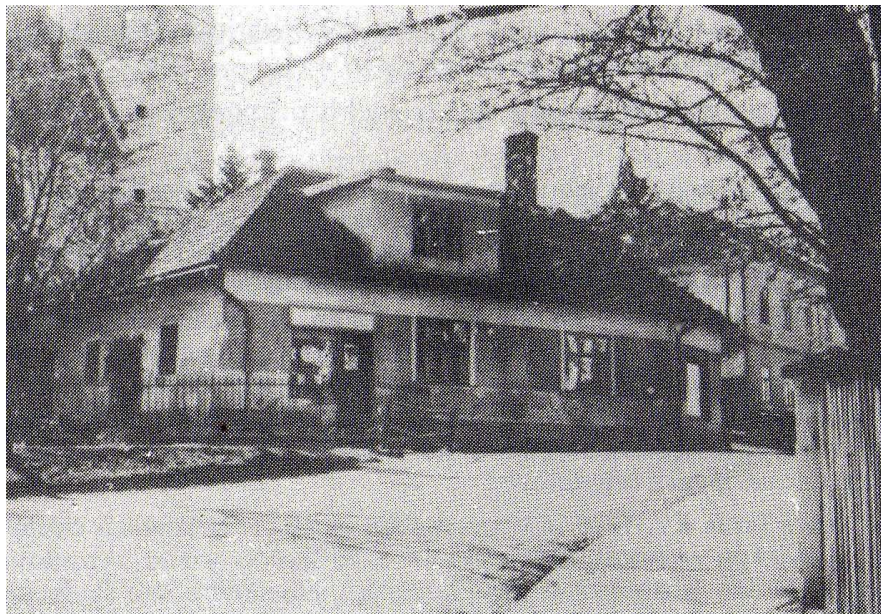
<http://www.farnostvizovice.cz/>

<http://www.ublo.cz/>

<http://www.vizovice.eu/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 - obrazová příloha

1. Dvoutřídní školní budova ve Vizovicích z roku 1785. (*100. výročí budovy školy na Masarykově náměstí ve Vizovicích 1892-1992*. Vizovice: [s. n.], 1992, s. 4)

2. Trojtřídní škola ve Vizovicích z roku 1862. (*100. výročí budovy školy na Masarykově náměstí ve Vizovicích 1892-1992*. Vizovice: [s. n.], 1992, s. 5)

3. Budova „staré školy“ z roku 1892, stojící na Masarykově náměstí ve Vizovicích. Dnes jsou v této budově umístěny 1. – 3. třída prvního stupně Základní devítileté školy a Základní škola praktická. (*100. výročí budovy školy na Masarykově náměstí ve Vizovicích 1892-1992*. Vizovice: [s. n.], 1992, s. 5)

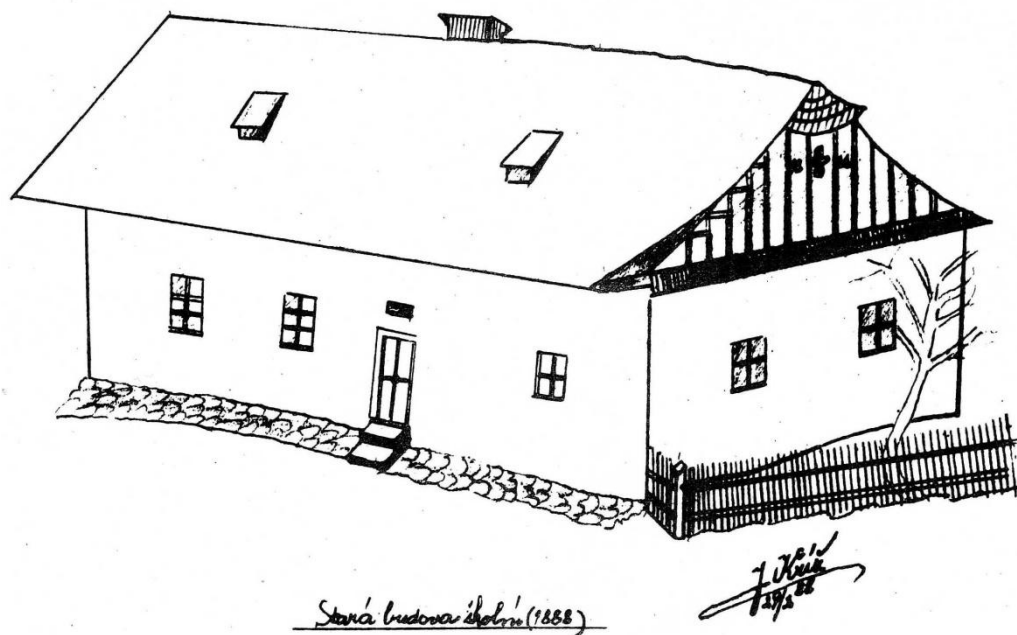
4. Budova hlavní vizovické „nové školy“ z roku 1950, stojící na ulici Školní. V posledních letech prošel interiér i exteriér školy velkou rekonstrukcí. (<http://www.vizovice.eu/>)

5. „Nový“ vizovický kostel sv. Vavřince vystavený v letech 1793–1795. Věž kostela pochází z roku 1495. Na místě před věží kostela stávala školní budova č. p. 366 vystavená v roce 1785. Před ní na stejném místě stávala pravděpodobně dřevěná škola vystavená v roce 1726. (<http://www.farnostvizovice.cz/>)

6. Město Vizovice. Na snímku jsou zachyceny hlavní dominanty města (zleva) – Sokolovna, zámek a věž kostela. (<http://www.vizovice.eu/>)

7. Stará jednotřídní dřevěná škola v Bratřejově, pocházející z roku 1822. (LUKŠA, Miroslav. *100 let trvání budovy školy v Bratřejově*. Bratřejov: Místní národní výbor v Bratřejově, 1986 s. 61)

8. Budova nové školy pocházející z roku 1886. V této budově je škola umístěna i v současnosti. (LUKŠA, Miroslav. *100 let trvání budovy školy v Bratřejově*. Bratřejov: Místní národní výbor v Bratřejově, 1986, s. 62)

9. Pohled na Bratřejov od Ubla. (<http://bratrejov.wz.cz/>)

10. Budova dnes již bývalé školy postavená roku 1884. V současnosti je v budově umístěna mateřská škola a obecní úřad. (<http://www.ublo.cz/>)

11. Pohled na Ublo. (<http://www.ublo.cz/>)